

Законодателството на Европейския съюз по отношение включването на гражданите и гражданските организации в процесите на управление на мрежата Natura 2000

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

Увод

Настоящият доклад има за цел да представи законодателството на Европейския съюз касаещо включването на гражданите и техните организации в процесите на управление на Натура 2000 мрежата от защитени зони.

Докладът си е поставил за цел не просто да преразкаже това законодателство както е разписано в директивите и регламентите, защото това е направено многократно и не се нуждае от повторение, а да посочи неговото тълкуване от съда на ЕС в рамките на решения по преюдициални запитвания и съдебни спорове. Тези решения и техните мотиви не само разширяват представата за европейските норми, но и пряко влияят върху нормите и решенията на съдилищата в страните членки.

Представяйки и цитирайки ключови моменти от решенията на Съда на ЕС се надяваме не само да подпомогнем разбирането върху правата на гражданите и гражданските организации в процесите на управление на мрежата Натура 2000 в изпълнителната и съдебната власт, но и да дадем инструмент на самите граждани да защитават тези права.

Настоящият доклад е изготвен в рамките на реализиране на проект BG05SFOP001-2.009-0109 „Повишаване на гражданското участие в управлението на Натура 2000 и подобряване на управлението на мрежата от защитени зони“ на Сдружение в обществена полза Асоциация на парковете в България, финансиран от Оперативна програма „Добро управление“ съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд, по Приоритетна ос № 2 „Ефективно и професионално управление в партньорство с гражданското общество и бизнеса“ по процедура BG05SFOP001-2.009 за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ чрез подбор „Повишаване на гражданското участие в процесите на формулиране, изпълнение и мониторинг на политики и законодателство“.

Законодателство пряко свързано с Натура 2000

Европейското законодателство пряко свързано с процесите на създаване и управление на мрежата Натура 2000 се основава на две директиви:

„1. ДЪРЖАВИТЕ-ЧЛЕНКИ ОПРЕДЕЛЯТ НЕОБХОДИМИТЕ КОНСЕРВАЦИОННИ МЕРКИ, КОИТО ПРИ НЕОБХОДИМОСТ ВКЛЮЧВАТ ПОДХОДЯЩИ ПЛАНОВЕ ЗА УПРАВЛЕНИЕ, СПЕЦИАЛНО РАЗРАБОТЕНИ ЗА ТЕРИТОРИИТЕ ИЛИ ВКЛЮЧЕНИ В ДРУГИ РАЗВОЙНИ ПЛАНОВЕ, И ПОДХОДЯЩИ МЕРКИ ОТ ПРАВНО, АДМИНИСТРАТИВНО И ДОГОВОРНО ЕСТЕСТВО, КОИТО ДА ОТГОВАРЯТ НА ЕКОЛОГИЧНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ НА ТИПОВЕТЕ ЕСТЕСТВЕНИ МЕСТООБИТАНИЯ ОТ ПРИЛОЖЕНИЕ I И ВИДОВЕТЕ ОТ ПРИЛОЖЕНИЕ II, СРЕЩАЩИ СЕ В ТЕЗИ РАЙОНИ.“

- Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна;
- Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 година относно опазването на дивите птици

Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна

Реално в Директива 92/43, която е ключова за мрежата Натура 2000 не съществуват много текстове свързани с ролята на гражданите в процесите на създаване и управление на мрежата Натура 2000. Законодателят е оставил отговорност как собствениците, бизнесът и гражданите да участват в тези процеси на националните парламенти. Независимо от тази констатация сме длъжни да посочим текстовете, които са основа на част от процесите с участието на заинтересованите страни.

В член 2 параграф 3 на директивата е посочено, че „*Мерките, взети в изпълнение на настоящата директива, вземат под внимание икономическите, социалните и културните изисквания, както и регионалните и местните особености.*“ Този текст практически задължава страните членки да отчитат местните особености и изисквания, във всички свои действия по прилагането на директивата. Реално ЕС е оставил на националните законодателства да решат по какъв начин ще става това отчитане, но в една правова държава, каквито са всички страни членки, отчитането на особеностите не може да се извърши без участието на заинтересованите страни. За съжаление към 2020 няма решения на съда на ЕС по преюдициални запитвания по този параграф.

Член 6 на директивата е основен за управлението на мрежата от защитени зони защото регламентира различните видове мерки, които страните членки трябва да създадат и предприемат за опазване на зоните.

В неговия параграф едно се задължават страните членки да предприемат консервационни мерки, сред които законодателят е включил и възможността тези мерки освен от правно и административно естество да могат да бъдат и от договорно, които да отговарят на

екологичните изисквания на типовете естествени местообитания от приложение I и видовете от приложение II, срещани се в тези райони.

Договорът между собственика или управителя на имоти в зоната и държавата членка сключен за изпълнение на целите на управление на зоната е най-масово разпространеният инструмент

3. ПЛАНОВЕ ИЛИ ПРОЕКТИ, КОИТО НЕ СА НЕПОСРЕДСТВЕНО СВЪРЗАНИ С УПРАВЛЕНИЕТО НА ТЕРИТОРИЯТА ИЛИ НЕ СА НЕОБХОДИМИ ЗА НЕГО, НО КОИТО ПООТДЕЛНО ИЛИ ВЪВ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С ДРУГИ ПЛАНОВЕ И ПРОЕКТИ МОГАТ ДА ОКАЖАТ ЗНАЧИТЕЛНО ВЛИЯНИЕ, СЕ ПОДЛАГАТ НА ПРОВЕРКА, ЗА ДА СЕ ОЦЕНИ ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ИМ ВЪРХУ ТЕРИТОРИЯТА ОТ ГЛЕДНА ТОЧКА НА ЦЕЛИТЕ НА СЪХРАНЯВАНЕТО НА ТАЗИ ТЕРИТОРИЯ. ПРИ СЪБЛЮДАВАНЕ НА РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ИЗПИТАНИЕТО ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ ТЕРИТОРИЯТА И ПРИ СПАЗВАНЕ НА РАЗПОРЕДБИТЕ НА ПАРАГРАФ 4 КОМПЕТЕНТНИТЕ НАЦИОНАЛНИ ОРГАНИ ОДОБРЯВАТ ПЛАНА ИЛИ ПРОЕКТА САМО СЛЕД КАТО УСТАНОВЯТ, ЧЕ ТОЙ НЯМА ДА ИМА ОТРИЦАТЕЛНО ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ СЪОТВЕТНАТА ТЕРИТОРИЯТА И АКО Е ПОДХОДЯЩО, СЛЕД КАТО СА ПОЛУЧИЛИ МНЕНИЕТО НА ОБЩЕСТВЕННОСТТА.

за управление в страните членки. С него собствениците поемат определени задължения по отношение управлението на имотите си. Активните мерки за опазване или възстановяване най-често а постигнати чрез договорни споразумения със собствениците на земи и лицата, стопанисващи земи, включително споразумения за това как следва да се покриват разходите за мерки, които надхвърлят правните задължения. Тези ангажименти следват лигиката, че допълнителните разходи следва да се покриват с достатъчно средства, а пропуснатите приходи в резултат на наложените ограничения следва да бъдат компенсирани. Степента на компенсация винаги зависи от естеството на наложените ограничения и действителните разходи, както и от местните обстоятелства.

Тук трябва да отбележим, че не всяка договорна мярка изпълнява целите на директивата, а само онази която е определена за подходяща по смисъла на член 6, параграф 2, но и че е необходимо тя действително да се прилага по начин, при който може да се изключи всяко влошаване на естествените местообитания и значително обезпокояване на видовете.

Националните плащанията по „Натура 2000“, както и мерките за опазване на околната среда в горите и за агроекология в рамките на политиката за развитие на селските райони са типичен пример за договор/споразумение със собствениците на земи по отношение на управлението на Натура 2000 зоните, за да бъде гарантирано опазването на местообитанията и на видовете. С мерките по „Натура 2000“ могат да покриват допълнителните разходи и пропуснатите ползи, произтичащи от нормативните мерки по „Натура 2000“, мерките за опазване на околната среда в горите и за агроекология се използват да покриват допълнителните ангажименти, които попадат извън обхвата на този нормативните мерки.

В член 6 се намира и най-важният инструмент на директивата, който касае управлението на мрежата от защитени зони по тази директива и по директивата за птиците. Неговия параграф

трети регламентира задължението на страните членки да оценяват въздействието на планове и проекти (включително дейности, съгласно тълкуванията на съда на ЕС) които могат да окажат влияние върху отделните зони и цялата мрежа. В член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията се разграничават две фази. Първата фаза, посочена в първото изречение от същата разпоредба, изисква от държавите членки да извършат подходяща оценка на въздействието на определен план или проект върху защитената територия, когато е налице вероятност същият да окаже значително влияние върху нея (решения от 11 април 2013 г., Sweetman и др., C-258/11, EU:C:2013:220, т. 29, и от 21 юли 2016 г., Orleans и др., C-387/15 и C-388/15, EU:C:2016:583, т. 44). Втората фаза настъпва след посочената подходяща оценка, и ограничава, при спазване на разпоредбите на параграф 4 от същия член, одобряването на такива планове или проекти с налагане на условието те да нямат отрицателно влияние върху целостта на съответната територия (решения от 11 април 2013 г., Sweetman и др., C-258/11, EU:C:2013:220, т. 31 и от 21 юли 2016 г., Orleans и др., C-387/15 и C-388/15, EU:C:2016:583, т. 46). Точно в тази втора фаза законодателят е посочил, че компетентният орган трябва да одобри планът или програмата само след като се установи, че той няма да има отрицателно влияние и ако е подходящо след като е получил мнението на обществеността. Независимо, че текстът на директивата е пожелателен по отношение мнението на обществеността обвързването на тази процедура с други процедури като ОВОС и ЕО и Орхуската конвенция практически задължава компетентните органи да проведат процедури даващи им възможност да получат мнението на всички заинтересовани по отношение всички проекти, планове и дейности, които се случват в Natura 2000 зоните, което ще разгледаме в третата част с практиката на съда на ЕС.

Други два текста свързани с управлението на мрежата Natura 2000 и ролята на гражданите и техните организации са включени в членове 17 и 22. Член 17 регламентира докладването на всеки шест години относно мерките, които предприема страната членка съгласно директивата, като изрично са посочени конзервационните мерки по член 6, параграф 1, както и оценка за въздействията на тези мерки върху статуса на съхранение на типовете естествени местообитания от приложение I и видовете от приложение II, както и най-важните резултати от контрола, посочен в член 11. Член 17 изисква тези доклади да са публични и да са достояние на обществеността.

Член 22 разпорежда, че при повторното връщане в природата на вече изчезнали видове от една държава членка се извършва само след консултация със засегнатите кръгове от обществото.

Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 30 ноември 2009 година относно опазването на дивите птици

Тази директива кодифицира най-старата природозащитна директива приета през 1979 година (Директива 79/409/ЕИО). Тя има за цел опазването на всички диви птици в ЕС чрез изготвянето на правила за тяхната защита, опазване, управление и контрол и обхваща птиците, техните яйца, гнезда и местообитания.

С директивата са регламентирани :

Мерки за застрашените видове – държавите членки трябва да предприемат действия за поддържане или възстановяване на популациите на видовете птици до ниво, което отговаря на

екологичните, научните и културните изисквания, като отчитат икономическите и рекреационните нужди.

Мерки за всички видове птици – държавите членки трябва да предприемат мерки на място за запазване, поддържане или възстановяване на достатъчно разнообразие и области на местообитания* за всички видове птици, включително създаване на защитени зони; поддръжка и управление на местообитанията във и извън защитените зони; и възстановяването на разрушени биотопите* и създаването на нови такива.

Създава специални мерки за различните видове птици като : Определени видове, изброени в Приложение I, както и редовно появяващи се мигриращи видове, са предмет на специални мерки, съгласно тяхното местообитание, за да се осигури тяхното оцеляване и размножаване в района на разпространението им. Държавите членки трябва да определят най-подходящите по брой и площ територии като специални защитени зони (SPA) за опазването на тези видове в морските зони и зони на сушата, където се прилага директивата. По-специално внимание се обръща на влажните зони. Специалните защитени зони са част от мрежата от защитени местности на Натура 2000, заедно със специалните защитени зони, означени съгласно Директивата за местообитанията. От държавите членки се изисква да предприемат необходимите стъпки, за да избегне: влошаването на местообитанията на видовете и обезпокояването на видовете, за които са били класифицирани специални защитени зони, където подобно обезпокояване може значително да се отрази на целите на директивата. От държавите членки се изисква да одобряват планове или проекти само след като са сигурни, че няма да повлияят неблагоприятно на специалните защитени зони, въз основа на подходяща оценка на последствията за целите за опазване на обектите.

Мерки за обща защита на птиците включващи забрани за умишленото убиване или улавяне на диви птици; за умишленото повреждане на гнезда и яйца; за събирането или запазването на техните яйца; за умишленото обезпокояване, което излага на риск опазването; за държането в неволя на птици, чийто лов е забранен. Някои видове, чийто брой позволява, изброени в Приложение II, могат да бъдат ловувани, ако се спазват определени принципи: взетият предвид брой на птиците не трябва да застрашава задоволителните нива на популацията и да се гарантира разумно използване; видовете не трябва да бъдат обект на лов по време на размножителния период и периода на отглеждане; мигриращите видове не трябва да се ловуват при завръщането им за отглеждане на поколение.

В Директивата за защита на дивите птици практически няма текстове, които да регламентират ролята на обществото, гражданите и техните организации, но самото и прилагане реално е функция на активността на гражданите, което е видно от дългия списък на дела в съда на ЕС свързани с нея, част от които ще разгледаме в третата част.

Законодателство косвено свързано с Натура 2000

Тази глава ще разгледа европейските директиви, които са косвено свързани с Натура 2000 но регламентират ролята на гражданите и техните организации в процесите на управление на мрежата.

Сред тези актове с най-голямо значение се открояват:

1. Директива 2003/4/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 28 януари 2003 година относно обществения достъп до информация за околната среда и за отмяна на Директива 90/313/ЕИО на Съвета
2. Директива 2004/35/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 21 април 2004 година относно екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологичните щети
3. Директива 2011/92/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда
4. Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 година относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда

Директива 2003/4/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 28 януари 2003 година

относно обществения достъп до информация за околната среда

УВЕЛИЧЕНИЯТ ОБЩЕСТВЕН ДОСТЪП ДО ИНФОРМАЦИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА И РАЗПРОСТРАНЕНИЕТО НА ТАКАВА ИНФОРМАЦИЯ ДОПРИНАСЯТ ЗА ПО-ВИСОКА ОСВЕДОМЕНОСТ ПО ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С ОКОЛНАТА СРЕДА, ЗА СВОБОДНАТА ОБМЯНА НА МНЕНИЯ, ПО-ЕФЕКТИВНОТО УЧАСТИЕ НА ОБЩЕСТВОТО ВЪВ ВЗЕМАНЕТО НА РЕШЕНИЯ ВЪВ ВРЪЗКА С ОКОЛНАТА СРЕДА И НАЙ-НАКРАЯ, ЗА ПО-ДОБРА ОКОЛНА СРЕДА.

Тази директива адаптира частично националното законодателство на държавите членки към Орхуската конвенция от 1998 г. за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда. Орхуската конвенция се основава на предпоставката, че по-голямата информираност и участието на

обществеността в процеса на вземане на решения в областта на околната среда ще подобри опазването на околната среда. Конвенцията има за цел да допринесе за защита на правото на всеки човек от сегашните и бъдещите поколения да живее в околна среда, благоприятна за неговото здраве и благосъстояние. За тази цел Конвенцията предвижда действия в 3 области: осигуряване на достъп до информация за околната среда, съхранявана от или за обществените органи; насърчаване на участието на обществеността в процеса на вземането на решения, които засягат околната среда; разширяване на условията за достъп до правосъдие по въпроси за околната среда. Директивата покрива всички, цели, но по отношение достъпа до правосъдие отразява частта свързано с правосъдие относно достъпа до екологична информация.

Директива 2003/4/ЕО гарантира на обществеността достъп до информация за околната среда , съхранявана от или за обществени органи, както при поискване, така и чрез нейното активно разпространение.

Регламентите за достъп на гражданите до информация за околната среда при поискване включват множество принципи, като най-главните от тях са :

- Обществените органи трябва да предоставят цялата информация за околната среда, с която разполагат, на всеки заявител, без да е необходимо той да посочва причина.

С ЦЕЛ ПОВИШАВАНЕТО НА ОБЩЕСТВЕНОТО СЪЗНАНИЕ ПО ПРОБЛЕМИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И ЗА ПОДОБРЯВАНЕТО НА НЕЙНОТО ОПАЗВАНЕ, ПУБЛИЧНИТЕ ВЛАСТИ СЛЕДВА, АКО Е УМЕСТНО, ДА ОСИГУРЯВАТ И РАЗПРОСТРАНЯВАТ ИНФОРМАЦИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА, КОЯТО СЪОТВЕТСТВА НА ТЕХНИТЕ ФУНКЦИИ, ПО-СПЕЦИАЛНО ЧРЕЗ КОМПЮТЪРНИТЕ ТЕЛЕКОМУНИКАЦИОННИ И/ИЛИ ЕЛЕКТРОННИ ТЕХНОЛОГИИ, КЪДЕТО ТЕ СА НА РАЗПОЛОЖЕНИЕ.

гарантират, че информацията, с която разполагат, може да се възпроизвежда лесно и до нея има електронен достъп.

- Информацията следва да се предоставя във форма или форми, посочен от заявителя, освен ако тя вече не е публично достъпна в друг формат.
- Държавите членки трябва да гарантират, че държавните служители помагат на хората, които търсят достъп до информация, и да водят списък на достъпни обществени органи.
- Искането може да получи отказ, само ако е явно неоснователно, ако е формулирано твърде общо или се отнася за материали в процес на изготвяне, както и когато касае вътрешни съобщения. Искането на гражданина може да получи пълен или частичен отказ също така, ако разкриването може да се отрази неблагоприятно върху международни отношения, ход на съдебен процес, правата върху интелектуалната собственост или поверителността на търговска или индустриална информация.
- Гражданите, които считат, че исканията им са игнорирани или неправомерно са получили отказ, трябва да имат достъп до средства за защита, включващи процедура за преразглеждане пред съд или пред друг независим и безпристрастен орган.

Текстовете от директивата разглеждащи активно разпространяване на информация за околната среда от държавите членки задължават обществените власти да разпространяват активно чрез компютърните телекомуникационни и/или електронни технологии тази информация, която трябва да съдържа най-малко:

- текстове от международни договори, конвенции или споразумения и законодателство на ЕС, както и национално, регионално или местно законодателство относно или свързано с околната среда;
- политики, планове и програми, отнасящи се до околната среда;
- доклади за напредъка по прилагането на законодателството за околна среда
- докладите относно състоянието на околната среда
- данни или обобщени данни, постъпващи от мониторинг на дейностите, които оказват въздействие или могат да окажат въздействие върху околната среда;

- Достъпът до публични регистри или списъци следва да бъде безплатен. Обществените органи могат да събират такси за информация за околната среда, която предоставят при поискване, но сумите им следва да бъдат разумни.
- Информацията трябва да се предоставя навременно - най-късно 1 месец след получаване на искането. Този срок може да се удължи на 2 месеца за обемни и сложни искания.
- Обществените органи трябва да положат всички разумни усилия, за да

ЩЕТИ, ПРИЧИНЕНИ НА ЗАЩИТЕНИ ВИДОВЕ ИЛИ ПРИРОДНИ МЕСТООБИТАНИЯ, КОИТО ВКЛЮЧВАТ ВСИЧКИ ЩЕТИ СЪС СЪЩЕСТВЕНО НЕБЛАГОПРИЯТНО ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ СЪСТАВА И ПОДДРЪЖКАТА НА БЛАГОПРИЯТЕН ЗАПАЗВАЩ СТАТУТ НА ТЕЗИ МЕСТООБИТАНИЯ И ВИДОВЕ. ЗНАЧЕНИЕТО НА ПОСЛЕДИЦИТЕ НА ТЕЗИ ЩЕТИ ПО ОТНОШЕНИЕ НА НАЧАЛНОТО СЪСЪТОЯНИЕ ЩЕ СЕ ОЦЕНЯВА, КАТО СЕ ИМА ПРЕДВИД ОСНОВНОТО УСЛОВИЕ, КАТО СЕ ВЗЕМАТ ПОД ВНИМАНИЕ КРИТЕРИИТЕ, ПРЕДВИДЕНИ В ПРИЛОЖЕНИЕ I.

ЩЕТИТЕ ПО ОТНОШЕНИЕ НА ЗАЩИТЕНИТЕ ВИДОВЕ И ПРИРОДНИ МЕСТООБИТАНИЯ НЕ ВКЛЮЧВАТ ПРЕДВАРИТЕЛНО ОПРЕДЕЛЕНИТЕ НЕБЛАГОПРИЯТНИ ЕФЕКТИ, НАСТЪПИЛИ В РЕЗУЛТАТ ОТ ДЕЙСТВИЕ НА ОПЕРАТОРА, КОЕТО Е БИЛО ИЗРИЧНО РАЗРЕШЕНО ОТ КОМПЕТЕНТНИТЕ ОРГАНИ, СЪГЛАСНО РАЗПОРЕДБИТЕ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛЕН 6, ПАРАГРАФИ 3 И 4 ИЛИ ЧЛЕН 16 ОТ ДИРЕКТИВА 92/43/ЕИО, ИЛИ ЧЛЕН 9 ОТ ДИРЕКТИВА 79/409/ЕИО, ИЛИ В СЛУЧАЯ НА МЕСТООБИТАНИЯ И ВИДОВЕ, КОИТО НЕ СА ОБХВНАТИ ОТ ПРАВОТО НА ОБЩНОСТТА, СЪГЛАСНО ЕКВИВАЛЕНТНИТЕ РАЗПОРЕДБИ НА НАЦИОНАЛНОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО ЗА ОПАЗВАНЕ НА ПРИРОДАТА.

Наред с щетите, която засяга в значителна степен екологичния, химичния или количествения статут на водните ресурси и щети на почвата, които създават значителна опасност за здравето на хората, директивата разглежда и щети по отношение на защитените видове и природни местообитания, които засягат неблагоприятно опазването съгласно определението в Директивата за опазване на дивите птици и в Директивата за естествените местообитания.

Съгласно директивата „консервационен статус“ означава:

- разрешения със значително въздействие върху околната среда и споразумения по въпросите на околната среда
- проучвания на въздействието върху околната среда и оценки на риска, отнасящи се до елементите на околната среда

Държавите от ЕС трябва да гарантират, че всяка информация, изготвена от тях или от тяхно име, е актуална, точна и сравнима.

Директива 2004/35/ЕО на Европейския Парламент и на Съвета от 21 април 2004 година относно екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологичните щети

С тази директива се определят правила за прилагане на основополагащият екологичен принцип на европейската политика „замърсителят плаща“. Това означава, че дадено дружество, което причинява екологични щети, носи отговорност за тях и трябва да предприеме необходимите действия за тяхното предотвратяване или отстраняване, и да поеме всички свързани разходи.

а) по отношение на природно местообитание – сумата от въздействия, действащи върху природното местообитание и неговите типични видове, които могат да окажат влияние върху природното му естествено разпределение, структура и функции и върху дългосрочното оцеляване на типичните му видове, в зависимост от случая, на европейската територия на държавите-членки, за които се прилага Договорът, или на територията на държава-членка, или на естествения обхват на това местообитание;

Консервационният статус на природен местообитание се смята за „благоприятен“, когато:

— неговият природен обхват и зоните, влизащи в състава на този обхват, са устойчиви или нарастващи,

— специфичната структура и функции, необходими за дългосрочната му поддръжка, са налице с изгледи да продължат да бъдат налице в обозримото бъдеще, и

— консервационният статус на типичния му вид е благоприятен.

Съгласно директивата искане за действие за възстановяване на щети могат да заяви всяко физическо и юридическо лице, което:

а) е засегнато или има вероятност да бъдат засегнато от екологични щети; или

б) има достатъчен интерес, който да предяви по отношение на от вземането на екологично решение във връзка с щетите, или,

в) да предяви нарушено право, когато законът за административните процедури на държавата-членка предвижда такова предварително условие, имат право да представят на компетентния орган своите наблюдения във връзка със случаи на екологични щети или непосредствена заплаха от щети, които са им известни, и имат право да искат от компетентния орган да предприеме действия съгласно настоящата директива. Държавите-членки определят, в кои случаи са налице „достатъчен интерес“ и „нарушено право“.

Директивата разпорежда, че всяка неправителствена организация, която се застъпва за защита на околната среда и отговаря на изискванията на националното законодателство, се смята за заинтересовано лице.

Съгласно директивата всяко заинтересовано лице може да отправи искане до компетентния орган. Искането за действие трябва да се придружава от съответната информация и данни, подкрепящи представените наблюдения във връзка с конкретните щети. Когато искането за действие и придружаващите го забележки показват убедително, че са налице екологични щети, компетентният орган разглежда всички забележки и това искане за действие. При тези обстоятелства компетентният орган дава на оператора възможност да изложи своето виждане по отношение на искането за действие и придружаващите го забележки.

След като е дал възможност на оператора да даде своето становище компетентният орган информира оператора и лицето представило искането за за решението си да приеме или отхвърли искането за действие, като посочва причините за това. Този отговор трябва да е издаден колкото се може по-скоро, но във всеки случай в съответствие със съответните разпоредби от националното законодателство.

Ако неправителствените организации или заинтересованите лица не са доволни от решението на компетентния орган или от неговото бездействие по отношение на тяхно искане

директивата задължава те да могат да оспорят това пред съд или друг независим и безпристрастен орган.

Извън щетите на природни местообитания или видове от Натура 2000 директивата дава възможност заинтересованите лица да отправят искания и за екологични щети и за :

- щети, които засягат значително екологичното, химичното или количественото състояние на водните ресурси по смисъла на Директива 2000/60/ЕО, Рамковата директива на ЕС за водите, и Директива 2008/56/ЕО, Директивата относно стратегията за морската среда;
- щети на почвата, които създават значителна опасност за здравето на хората.

В някои случаи компетентния орган трябва да прецени за кои щети може да разпорежи превантивни или възстановителни мерки – например увреждането на местообитание от течащи или стоящи води чрез замърсяване, може да се разгледа и като щета по директивата за хабитатите и като щета на воден ресурс по рамковата директива за водите.

Трябва да отбележим, че за разлика от щетите върху водните ресурси и почвите които директивата разглежда само ако са причинени от точно определени в изчерпателен списък дейности, за видовете и местообитанията от Натура 2000 е достатъчно те да се причинени от трудова дейност.

Директива 2011/92/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда

Тази директива кодифицира 4 предходни директиви (85/337/ЕИО, 97/11/ЕО, 2003/35/ЕО и 2009/31/ЕО), първата от които стана закон в държавите от ЕС на 3 юли 1988 г. свързани с оценката на въздействието върху околната среда на някои проекти.

Директивата си поставя две основни цели:

- да се осигури висока степен на опазване на околната среда;
- да се гарантира, че екологичните съображения са интегрирани в изготвянето и разрешаването на проектите.

Тези цели се постигат чрез задължение на държавите членки да осигурят извършването на задължителна оценка на въздействието върху околната среда на някои публични и частни проекти, посочени в приложения I на директивата и да преценят дали други с по-малък обем проекти посочени в приложение II на директивата не трябва да подлежат на подобна оценка.

Връзката на директивата за ОВОС и директивите за Натура 2000 са две:

- Оценката на въздействието върху околната среда определя, описва и оценява по подходящ начин, съобразно особеностите на всеки отделен случай, преките и непреките значителни въздействия на даден проект включително върху биологично разнообразие, като се отделя особено внимание на видове и местообитания, защитени по силата на Директива 92/43/ЕИО и Директива 2009/147/ЕО
- По отношение на проекти, за които задължението за изготвяне на оценки на въздействието върху околната среда възниква едновременно от настоящата директива

и от Директива 92/43/ЕИО на Съвета и/или Директива 2009/147/ЕО на Европейския парламент и на Съвета, държавите членки гарантират, когато е подходящо, че са предвидени координирани и/или общи процедури, в съответствие с изискванията на посоченото законодателство на Съюза.

Въздействието на проект върху околната среда се оценява, за да се отчете опасенията за опазване на човешкото здраве, за допринасяне чрез по-добра околна среда за по-добро качество на живот, за осигуряване поддържането на разнообразие на видовете и поддържането на репродуктивната способност на екосистемата като основен ресурс за живот.

Ролята на обществото в процеса на взимане на решение за околната среда е дотолкова вдигнат нависоко в директивата, че от 25 точки на нейният преамбюл осем са посветени на тази тема.

Съгласно директивата:

- **Ефективното участие на обществеността във вземането на решения дава възможност на обществеността да изрази, а на вземащият решенията да вземе предвид мненията и проблемите, които могат да бъдат свързани с тези решения, като по такъв начин се увеличава отговорността и прозрачността на процеса на вземането на решения и се допринася за общественото разбиране на въпросите, свързани с околната среда и за подкрепа относно взетите решения.**
- **Участието, включително участието на сдружения, организации и групи, по-специално на неправителствени организации, подкрепящи опазването на околната среда, следва да бъде съответно поощрено, включително, *inter alia*, чрез насърчаване на екологичното образование на обществеността.**

Директивата използва два термина за общественост :

- „общественост“, който означава едно или повече физически или юридически лица и, в съответствие с националното законодателство или практика, техните сдружения, организации или групи;
- „заинтересована общественост“, който означава обществеността, която е засегната или може да бъде засегната, или се интересува от процедурите за вземане на решения в областта на околна среда. За целите на това определение неправителствените организации, които подкрепят опазването на околната среда и отговарят на всички изисквания съгласно националното право, се счита, че имат интерес.

Директивата допуска в изключителни случаи, компетентните органи да освободят конкретен проект от разпоредбите на директива, когато прилагането на въпросните разпоредби би оказало отрицателно въздействие върху целите на проекта, при условие че са изпълнени целите на директива. Но и в този случай компетентните органи трябва да предоставят на заинтересованата общественост информацията, получена чрез други форми на оценяване и информацията, отнасяща се до решението за освобождаване и до причините за това освобождаване.

Директивата изисква по отношение на обществеността да е информирана относно решението на компетентния орган за преценяване необходимостта от ОВОС.

Директивата задължава с цел да се гарантира ефективното участие на заинтересованата общественост в процедурите за вземане на решение, обществеността да се информира по електронен път и чрез публично оповестяване или чрез други подходящи средства за следните въпроси на ранен етап от процедурите за ОВОС , включително за:

а) искането инвеститора на разрешение за осъществяване;

б) обстоятелството, че проектът подлежи на процедура за оценка на въздействието върху околната среда ;

в) подробности за компетентните органи, отговорни за вземането на решението; тези, от които може да бъде получена съответната информация; тези, на които могат да бъдат предоставяни

коментари и въпроси, и подробности за времевия график за предаване на коментари или въпроси;

Сроковете за консултации със заинтересованата общественост във връзка с доклада за оценка на въздействието върху околната среда, посочени в член 5, параграф 1, не могат да са по-кратки от 30 дни.

г) същността на възможни решения или в случаите, когато има такова, проекта на решение;

д) указване на наличността на информацията, събрана за процедурата по ОВОС, вкл доклади и нетехнически резюмета;

е) указване на времето и местата, където ще бъде предоставена съответната информация на обществеността, както и средствата, чрез които това ще бъде направено;

ж) подробните условия за участие на обществеността .

Държавите-членки трябва да гарантират, че в разумни срокове на разположение на заинтересованата общественост се предоставя :

а) всяка информация, събрана в процедурата по ОВОС;

б) основните доклади и становища, издадени от компетентния орган в момента, когато заинтересованата общественост е била информирана ;

в) информация, различна от тази, посочена по горе, но която е от значение за решението на компетентния орган.

Съгласно директивата на заинтересованата общественост се предоставят навременни и ефективни възможности да участва в процедурите по ОВОС или съвместени с не процедури , като за тази цел има право да изразява мнения и коментари, когато всички възможности са допустими преди да бъде взето решението по искането за разрешение за осъществяване.

Директивата посочва примери за информирането на обществеността, например чрез пускане на бюлетини по пощата в определен радиус или публикуване в местни вестници, както и за консултиране на заинтересованата общественост - писмено или чрез обществено допитване. Държавите членки трябва да предприемат необходимите мерки, за да гарантира, че съответната информация е достъпна по електронен път за обществеността, най-малко чрез централен портал или лесно достъпни точки за достъп, на подходящото административно равнище. Държавите членки трябва да определят разумни срокове за различните етапи, които осигуряват достатъчно време за да се информира обществеността и да може да се подготви и да участва ефективно във вземането на решения за околната среда.

Когато компетентния орган вземе решение, с което се дава или отказва разрешение за осъществяване, той трябва да информира незабавно обществеността и да гарантират, че следната информация е достъпна за нея:

- съдържанието на решението и всички свързани с него условия;
- основните причини и съображения, на които се основава решението, включително информация за процеса на участие на обществеността. Това включва също така обобщение на резултатите от консултациите и начина, по който посочените резултати са били включени или разгледани по друг начин

Държавите членки трябва да гарантират на заинтересованите лица и обществеността възможността да оспорят всяко решение, включително бездействие, с което се дава или отказва разрешение за осъществяване по административен или съдебен път.

Неправителствените организации за опазване на околната среда се считат за такива с наличен правен интерес за оспорване на решенията на компетентните органи. Държавите-членки трябва да гарантират, че на обществеността е предоставена практическата информация относно достъпа до административни и съдебни процедури за преразглеждане.

Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 година относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда

Тази директива цели да гарантира високо равнище на защита на околната среда и че екологичните съображения се вземат предвид при изготвянето, приемането и изпълнението на планове и програми. С нея се насърчава устойчивото развитие като се гарантира, че се извършва екологична оценка на някои планове и програми, които е вероятно да имат съществени последици върху околната среда.

Тази директива се прилага за публични планове и програми (както и за техните изменения), които са изготвени и/или приети от компетентен орган и са подчинени на законодателни, регулаторни и административни правила в три различни случая :

- планове и програми, които са изготвени за конкретни сектори (селското и горското стопанство, риболова, енергетиката, промишлеността, транспорта, управлението на отпадъците, далекосъобщенията, туризма, градското и териториалното планиране и земеползването) и които определят рамката за бъдещо съгласие за осъществяване на проекти по Директивата за оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС);
- планове и програми, за които се изисква оценка съгласно членове 6 и 7 от „Директивата за местообитанията“;
- планове и програми, които определят рамката за бъдещо съгласие за осъществяване на проекти, различни от тези по Директивата за ОВОС (без да се ограничават до гореизброените сектори) и за които държавите от ЕС са установили, че е вероятно да имат съществени последици върху околната среда. Държавите от ЕС могат да определят това било чрез тяхното разглеждане за всеки случай поотделно, или чрез уточняване на видовете планове и програми, или пък чрез комбиниране на двата подхода.

Директивата определя процедура и стъпки, които трябва да бъдат следвани при оценката на даден план или програма, попадащи в обхвата на нейното приложение. Тези стъпки включват:

- определяне на обхвата;

- изготвяне на екологичен доклад;
- публична консултация и участие;
- вземане на решение; и
- мониторинг.

Докладът по екологична оценка трябва да съдържа, наред с другото, и следната информация:

- съдържанието на плана или програмата, техните главни цели и връзки с други релевантни планове и програми;
- съществуващото екологично състояние и вероятното му развитие, ако планът или програмата не бъдат изпълнени;
- всички съществуващи екологични проблеми, които са релевантни на плана или програмата, по-специално тези, свързани със зоните в мрежата „Натура 2000“;
- мерките, предвидени за предотвратяване, намаляване и неутрализиране на всякакви съществени неблагоприятни последици върху околната среда;
- описание на начина, по който е била извършена оценката;
- предвидените мерки за мониторинг;
- нетехническо резюме на горепосочената информация.

Проектопланът/проектопрограмата и доклада по екологична оценка трябва да се предоставят на отговорните органи по въпросите на околната среда и на обществеността. Органите и обществеността трябва да имат възможността да изразят своите виждания относно проектоплана или програмата на ранен етап и в подходящи срокове преди приемането или внасянето им в законодателната процедура. Изразените становища от обществеността трябва да се вземат предвид от компетентния орган в хода на изготвянето на плана или програмата и преди тяхното приемане.

Връзките с директивите за хабитатите и за птиците са няколко:

- на екологична оценка подлежат всички планове и програми, за които е преценено, че могат да окажат съществено отрицателно влияние върху защитените зони от Натура 2000;
- в докладите по екологична оценка трябва да се представят съществуващи екологични проблеми, които са релевантни за плана или програмата, включително по-специално тези, засягащи пространства от особено екологично значение, като например пространства, определени по силата на Директиви 79/409/ЕИО и 92/43/ЕИО;
- когато задължението да се извърши оценка на последиците върху околната среда възниква едновременно по силата на настоящата директива и друго общностно законодателство като Директива 92/43/ЕИО с оглед избягване дублирането на оценката, държавите-членки могат да предвидят координирани или общи процедури, изпълняващи изискванията на релевантното общностно законодателство.

В тази директива термина общественост е по-общ в сравнение с директивата за ОВОС и „означава едно или повече физически или юридически лица и, в съответствие с националното законодателство или практика, техни асоциации, организации или групи.“

Директивата изисква държавите-членки да представят на обществеността:

- проектопланът или програмата и докладът за екологична оценка;
- ранна и ефективна възможност в рамките на подходящи срокове, да изразят своето становище за проектоплана или програмата, както и за придружаващия ги екологичен

доклад преди приемането на плана или програмата, или внасянето им в законодателна процедура;

- заключенията по екологичната оценка, включително причините да не се изисква такава;
- планът или програмата, както са приети;
- изявление, обобщаващо как екологичните съображения са били интегрирани в плана или програмата и как екологичният доклад, становищата, изразени в консултацията процес и резултатите от проведените консултации, са били отчетени, както и причините за избора на плана или програмата, така, както са приети в светлината на други разумни разгледани алтернативи, и
- мерките, за които е взето решение да се мониторира по време на прилагането на плана или програмата.

В заключение трябва да посочим, че европейските директиви регламентират включването на гражданите и гражданските организации в процесите на управление на мрежата Natura 2000, чрез :

- достъп до информация;
- достъп до правосъдие;
- участие в процедури по оценка за съвместимост, ОВОС и екологична оценка

Практика на Съда на ЕС по прилагане на директивите за Natura 2000 по отношение участието на гражданите и техните организации в управлението на мрежата.

В тази глава ще представим наш подбор от решенията на Съда на ЕС, които считаме за ключови относно управлението на мрежата Natura 2000 и ролята на гражданите и техните организации с него. В текстът в **болд** е част от решението на съда, номерата в началото на абзаците – номер на съответния параграф от мотивите на решението.

Общи въпроси

дело С-2/10

73 В това отношение следва да се напомни, че принципът на пропорционалност, посочен в член 13 от Директива 2009/28, който е част от общите принципи на правото на Съюза, изисква мерките, приети от държавите членки в тази област, да не надхвърлят границите на подходящото и необходимото за постигането на легитимните цели, следвани от разглежданата правна уредба, като се има предвид, че когато съществува избор между няколко подходящи

ПРИНЦИПЪТ НА ПРОПРОЦИОНАЛНОСТ ИЗСКВА МЕРКИТЕ, ПРИЕТИ ОТ ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ ДА НЕ НАДХВЪРЛЯТ ГРАНИЦИТЕ НА ПОДХОДЯЩОТО И НЕОБХОДИМОТО ЗА ПОСТИГАНЕТО НА ЛЕГИТИМНИТЕ ЦЕЛИ НА ПРАВНАТА УРЕДБА, КАТО СЕ ИМА ПРЕДВИД, ЧЕ КОГАТО СЪЩЕСТВУВА ИЗБОР МЕЖДУ НЯКОЛКО ПОДХОДЯЩИ МЕРКИ, ТРЯБВА ДА СЕ ПРИБЕГНЕ ДО МЯРКАТА, КОЯТО СЪЗДАВА НАЙ-МАЛКО ОГРАНИЧЕНИЯ, А ПОРОДЕНИТЕ ОТ НЕЯ НЕУДОБСТВА НЕ ТРЯБВА ДА СА НЕСЪРАЗМЕРНИ С ТЕЗИ ЦЕЛИ

мерки, трябва да се прибегне до мярката, която създава най-малко ограничения, а породените от нея неудобства не трябва да са несъразмерни с тези цели (вж. по-специално Решение от 13 ноември 1990 г. по дело Fedesa и др., С-331/88, Recueil, стр. I-4023, точка 13 и Решение от 5 октомври 1994 г. по дело Crispolti и др., С-133/93, С-300/93 и С-362/93, Recueil, стр. I-4863, точка 41).

74 Запитващата юрисдикция трябва да провери дали разглежданата национална мярка е пропорционална. Тази

юрисдикция трябва да вземе предвид по-специално обстоятелството, че разглежданата в главното производство правна уредба се отнася единствено до вятърните турбини и не обхваща други форми на производство на енергия от възобновяеми източници, каквито са например фотоволтаичните съоръжения. Освен това забраната се прилага само към изградените с търговска цел нови вятърни турбини, като предназначенията за собствени нужди вятърни турбини с мощност до 20 kW не се включват в приложното ѝ поле.

дело С-41/11

40 В самото начало следва да се напомни, че основната цел на Директива 2001/42, както следва от член 1, е да наложи извършването на екологична оценка на плановете и програмите, които могат да имат съществени последици върху околната среда, по време на изготвянето и преди приемането им (Решение по дело *Terre wallonne и Inter-Environnement Wallonie*, посочено по-горе, точка 32, както и Решение от 22 септември 2011 г. по дело *Valčiukienė и др.*, С-295/10, Сборник, стр. I-8819, точка 37).

41 Тази директива установява минимални правила за изготвянето на доклада относно последиците върху околната среда, за провеждането на консултациите, отчитането на резултатите от екологичната оценка, както и предоставянето на информация относно приетото вследствие на оценката решение (Решение по дело *Terre wallonne и Inter-Environnement Wallonie*, посочено по-горе, точка 33).

42 При отсъствието в тази директива на разпоредби относно последиците от нарушаването на предвидените в нея процедурни правила, държавите членки следва да предприемат в рамките на своята компетентност всички необходими общи или специални мерки, така че за всички „планове“ или „програми“, които могат да имат „съществени последици върху околната среда“ по смисъла на Директива 2001/42, да се извършва — преди приемането им — екологична оценка в съответствие с предвидените в тази директива процедурни правила и критерии (вж. по аналогия Решение от 24 октомври 1996 г. по дело *Kraaijeveld и др.*, С-72/95, Recueil, стр. I-5403, точка 61, Решение от 16 септември 1999 г. по дело *WWF и др.*, С-435/97, Recueil, стр. I-5613, точка 70, както и Решение от 7 януари 2004 г. по дело *Wells*, С-201/02, Recueil, стр. I-723, точка 65).

СИЛАТА НА ПРЕДВИДЕНИЯ В ЧЛЕН 4, ПАРАГРАФ 3 ДЕС ПРИНЦИП НА ЛОЯЛНОТО СЪТРУДНИЧЕСТВО ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ СА ДЛЪЖНИ ДА ОТСТРАНЯТ НЕЗАКОНОСЪОБРАЗНИТЕ ПОСЛЕДИЦИ ОТ ВСЯКО НАРУШЕНИЕ НА ПРАВОТО НА СЪЮЗА

декември 1960 г. по дело *Humblet/Etat belge*, 6/60, Recueil, стр. 1125, 1146, както и Решение от 19 ноември 1991 г. по дело *Francovich и др.*, С-6/90 и С-9/90, Recueil, стр. I-5357, точка 36). Такова задължение носи в рамките на правомощията си всеки орган на съответната държава членка (Решение от 12 юни 1990 г. по дело *Германия/Комисия*, С-8/88, Recueil, стр. I-2321, точка 13, както и Решение по дело *Wells*, посочено по-горе, точка 64 и цитираната съдебна практика).

44 Следователно, когато преди да бъде приет даден „план“ или „програма“, е трябвало да се направи оценка на последиците му/й върху околната среда в съответствие с изискванията на Директива 2001/42, компетентните органи са длъжни да предприемат всички общи или специални мерки, за да поправят пропуската да се извърши такава оценка (вж. по аналогия Решение по дело *Wells*, посочено по-горе, точка 68).

43 Всъщност съгласно постоянната съдебна практика по силата на предвидения в член 4, параграф 3 ДЕС принцип на лоялното сътрудничество държавите членки са длъжни да отстранят незаконосъобразните последици от всяко нарушение на правото на Съюза (вж. по-специално Решение от 16

45 Такова задължение носят и националните юрисдикции, които са сезирани с жалба срещу подобен национален акт, като в това отношение следва да се припомни, че процесуалните правила, приложими към производствата по такива жалби срещу подобни „планове“ или „програми“, се определят във вътрешния правен ред на всяка държава членка по силата на принципа на процесуалната автономия на държавите членки, при условие все пак тези правила да не са по-неблагоприятни от правилата, уреждащи аналогични вътрешноправни положения (принцип на равностойност) и да не правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (принцип на ефективността) (вж. Решение по дело Wells, посочено по-горе, точка 67 и цитираната съдебна практика).

46 Следователно сезираните с такъв въпрос юрисдикции трябва въз основа на своето национално право да вземат мерки за спиране на действието или отмяна на „плана“ или „програмата“, приет/приета при неспазване на задължението за изготвяне на екологична оценка (вж. по аналогия Решение по дело Wells, посочено по-горе, точка 65).

КОГАТО ПРЕДИ ДА БЪДЕ ПРИЕТ ДАДЕН „ПЛАН“ ИЛИ „ПРОГРАМА“, Е ТРЯБВАЛО ДА СЕ НАПРАВИ ОЦЕНКА НА ПОСЛЕДИЦИТЕ МУ/Ў ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА В СЪОТВЕТСТВИЕ С ИЗИСКВАНИЯТА НА ДИРЕКТИВА 2001/42, КОМПЕТЕНТНИТЕ ОРГАНИ СА ДЛЪЖНИ ДА ПРЕДПРИЕМАТ ВСИЧКИ ОБЩИ ИЛИ СПЕЦИАЛНИ МЕРКИ, ЗА ДА ПОПРАВЯТ ПРОПУСКА ДА СЕ ИЗВЪРШИ ТАКАВА ОЦЕНКА

трябва да се осъществят в рамките на такава програма.

47 Всъщност би била накърнена основната цел на Директива 2001/42, ако сезираните с такъв въпрос национални юрисдикции не приемат в подобни производства и в пределите на процесуалната автономия мерките, които тяхното национално право предвижда и които биха могли да осуетят риска от прилагането без екологична оценка на подобен план или програма, включително на проектите, които

дело С-137/14

51 Що се отнася до довода на Федерална република Германия, свързан с член 46 от Закона за административното производство, според който довод, когато са извършени оценка или предварителна проверка на въздействието върху околната среда, но е допуснато процесуално нарушение, било възможно съдебно обжалване при условията, предвидени в този член, следва да се напомни, от една страна, че разпоредбите на директивата трябва да се прилагат с неоспорима задължителна сила, с необходимата специфичност, точност и яснота, за да се спази изискването за правна сигурност (решения Dillenkofer и др., С-178/94, С-179/94 и С-188/94—С-190/94, ЕУ:С:1996:375, т. 48 и Комисия/Португалия, С-277/13, ЕУ:С:2014:2208, т. 43), какъвто не е настоящият случай.

55 В това отношение по същество Съдът вече е постановил, че законодателят на Европейския съюз не е имал намерение да обвързва възможността за изтъкване на процесуално нарушение от условието това нарушение да е оказало влияние върху смисъла на окончателното обжалвано решение. Впрочем, след като целта на Директива 2011/92 е именно да се определят процесуални гаранции, които позволяват в частност по-добра информираност и участие на обществеността при оценката на въздействието върху околната среда на обществени и частни проекти, които могат да окажат значително въздействие върху тази среда, контролът за спазване на процесуалните правила в тази област е от особено значение. Ето защо и в съответствие с целта за предоставяне на широк достъп до правосъдие на заинтересованата общественост тази общественост по принцип трябва да може да се позове на всяко едно процесуално нарушение в подкрепа на жалба за оспорване на законосъобразността на решенията, визирани от посочената директива (вж. в този смисъл решение Gemeinde Altrip и др., С-72/12, ЕУ:С:2013:712, т. 47 и 48).

57 Всъщност отказът да се отмени административно решение, прието в нарушение на процесуално правило, само защото жалбоподателят не може да докаже, че това нарушение е повлияло на основателността на съответното решение, лишава посочената разпоредба на правото на Съюза от всякакво полезно действие.

58 Както е видно обаче от точка 47 на настоящото решение, Съдът вече е постановил, че законодателят на Съюза не е имал намерение нито да ограничава основанията, които могат да бъдат изтъквани в подкрепа на жалба на основание на разпоредба на националното право, която транспонира член 11 от Директива 2011/92, нито да обвързва възможността процесуално нарушение да бъде изтъкнато само при условие че това нарушение е оказало влияние върху смисъла на окончателното обжалвано решение.

59 Впрочем Съдът е постановил също, че що се отнася до тълкуването на понятието „нарушение на право“ по смисъла на член 11 от Директива 2011/92, и по-конкретно на предвиденото в националното право изискване, според което такова нарушение може да съществува само ако обжалваното решение би било различно без твърдяното процесуално нарушение, фактът, че националното право възлага на жалбоподателя тежестта да докаже тази причинно-следствена връзка, може да направи прекомерно трудно упражняването на предоставените му с тази директива права с оглед по-специално на сложността на разглежданите производства или на техническия характер на оценките на въздействието върху

околната среда (вж. в този смисъл решение *Gemeinde Altrip* и др., C-72/12, EU:C:2013:712, т. 52).

60 От това следва, че нарушението на право по смисъла на член 11 от Директива 2011/92 може да бъде изключено само ако съдът или органът, предвидени в тази разпоредба, могат да приемат — без да прехвърлят върху жалбоподателя тежестта да докаже посочената в предходната точка на настоящото решение причинно-следствена връзка, а евентуално с оглед на представените от възложителя или компетентните органи доказателства, и по-общо с оглед на всички представени пред тях доказателства по делото — че съдържанието на оспорваното решение не би било различно, ако не бе налице изтъкнатото от жалбоподателя процесуално нарушение (вж. в този смисъл решение *Gemeinde Altrip* и др., C-72/12, EU:C:2013:712, т. 53).

61 Макар да е вярно, че тези съображения се отнасят до едно от условията за допустимост на съдебното обжалване, те са релевантни за всяко предвидено от националния законодател условие, което води до ограничаване на съдебния контрол по същество.

62 От гореизложените съображения следва, че тъй като изискването, въведено с член 46 от Закона за административното производство, възлага на жалбоподателя, „член на заинтересованата общественост“, тежестта на докаже наличието на причинно-следствена връзка между твърдяното от него процесуално нарушение и резултата от административното решение, същата разпоредба представлява нарушение на член 11 от Директива 2011/92, така че първият довод, който изтъква Комисията в подкрепа на втората част от второто твърдение за нарушение, е основателен.

дело С-145/14

57 В това отношение от постоянната практика на Съда следва, че държавата членка не може да се позовава на положения от вътрешния ѝ ред, за да оправдае неспазването на задълженията и сроковете, предвидени в правото на Съюза (решение Комисия/Белгия, С-421/12, ЕУ:С:2014:2064, т. 43).

58 По-конкретно, следва да се напомни, че задължението на държавите членки да предприемат всички необходими мерки за постигането на предписания от дадена директива резултат, е правнообвързващо задължение, наложено от член 288, трета алинея ДФЕС и от самата директива. Това задължение да се вземат всички общи и специални мерки е наложено на всички органи на държавите членки, включително на органите на съдебната власт в рамките на техните правомощия (вж. в този смисъл решение SETAR, С-551/13, ЕУ:С:2014:2467, т. 36).

59 Що се отнася до втория защитен довод на Република България — за спирането на плащанията от структурните фондове на Съюза по оперативна програма „Околна среда“, спомената в точка 38 от настоящото решение, достатъчно е да се констатира, че двете процедури не са взаимосвързани и че е можело да се предприемат поне временни мерки, за да се предотврати продължаващото функциониране на съществуващите несъответстващи депа.

60 Що се отнася до третия защитен довод — за произтичащите от защитата на здравето императивни изисквания, които били пречка дадена държава членка да преустанови експлоатацията на съществуващи депа, които не отговарят на изискванията на Директива 1999/31, преди да открие нови депа, следва да се напомни, че държавата членка не може да се позовава на собственото си противоправно поведение, за да оправдае допуснатото неизпълнение на задълженията си по член 14, букви а)–в) от Директива 1999/31. Както предвижда член 1 от Директивата, тълкуван с оглед на съображение 6 от нея, депонирането на отпадъците в депа, които отговарят на изискванията на тази директива, е предвидено именно за да се защити здравето на човека. Следователно държавата членка не може да изтъква като довод това, че според нея така се опазва здравето на човека, за да оправдае липсата на приети мерки, чрез които да изпълни задълженията си по същата директива.

78 В това отношение е достатъчно да се припомни, че съгласно постоянната съдебна практика разпоредбите на директива трябва да се прилагат с неоспорима задължителна сила, с необходимите специфичност, точност и яснота, за да се спази изискването за правна сигурност (вж. по-специално решение Комисия/Полша, С-281/11, EU:C:2013:855, т. 101 и цитираната съдебна практика).

**ОБИКНОВЕНИ АДМИНИСТРАТИВНИ ПРАКТИКИ,
КОИТО ПО ЕСТЕСТВОТО СИ ПОДЛЕЖАТ НА
ПРОМЯНА ПО ВОЛЯТА НА АДМИНИСТРАЦИЯТА
И СА ЛИШЕНИ ОТ ПОДХОДЯЩА ПУБЛИЧНОСТ,
НЕ МОГАТ ДА СЕ СЧИТАТ ЗА НАДЛЕЖНО
ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ЗАДЪЛЖЕНИЯТА ЗА
ТРАНСПОНИРАНЕ НА ДАДЕНА ДИРЕКТИВА.**

не може да осигури яснотата и точността, необходими за спазване на изискването за правна сигурност (вж. решение по дело Комисия/Полша, С-281/11, EU:C:2013:855, т. 105 и цитираната съдебна практика).

87 В това отношение следва да се отбележи, както вече бе посочено в точка 78 от настоящото решение, че съгласно постоянната съдебна практика разпоредбите на директива трябва да се прилагат с неоспорима задължителна сила, с необходимите специфичност,

**РАЗПОРЕДБИТЕ НА ДИРЕКТИВА ТРЯБВА ДА СЕ
ПРИЛАГАТ С НЕОСПОРИМА ЗАДЪЛЖИТЕЛНА
СИЛА, С НЕОБХОДИМИТЕ СПЕЦИФИЧНОСТ,
ТОЧНОСТ И ЯСНОТА, ЗА ДА СЕ СПАЗИ
ИЗИСКВАНЕТО ЗА ПРАВНА СИГУРНОСТ**

някои други разпоредби, разпръснати в различни закони, които освен това на пръв поглед не се отнасят до опазването на водите, не отговаря на тези изисквания.

79 Обикновени административни практики, които по естеството си подлежат на промяна по волята на администрацията и са лишени от подходяща публичност, не могат да се считат за надлежно изпълнение на задълженията за транспониране на дадена директива. Освен това тълкуването от националните юрисдикции на разпоредбите на вътрешното право в съответствие с дадена директива само по себе си

точност и яснота, за да се спази изискването за правна сигурност (вж. по-специално решение Комисия/Полша, С-281/11, EU:C:2013:855, т. 101 и цитираната съдебна практика).

88 Следва обаче да се подчертае, че тълкуването на национална разпоредба за опазване на водите съгласно

Относно достъпът до правосъдие

дело С-535/18

121 В това отношение следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда би било несъвместимо с обвързващото действие, което член 288 ДФЕС признава на Директивата, да се изключи по принцип възможността за засегнатите лица да се позовават на задълженията, които тя налага (решение от 3 октомври 2019 г., Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland и др., С-197/18, EU:C:2019:824, т. 30 и цитираната съдебна практика).

НАЙ-МАЛКОТО ФИЗИЧЕСКИ ИЛИ ЮРИДИЧЕСКИ ЛИЦА, КОИТО СА ПРЯКО ЗАСЕГНАТИ ОТ НАРУШЕНИЕ НА РАЗПОРЕДБИТЕ НА ДАДЕНА ДИРЕКТИВА В ОБЛАСТТА НА ОКОЛНАТА СРЕДА, ТРЯБВА ДА МОГАТ ДА ИСКАТ ДА СЕ ИЗПЪЛНЯВАТ СЪОТВЕТНИТЕ ЗАДЪЛЖЕНИЯ ОТ КОМПЕТЕНТНИТЕ ОРГАНИ, КАТО ПРИ НЕОБХОДИМОСТ СЕЗИРАТ СЪОТВЕТНИТЕ ЮРИСДИКЦИИ

националните съдилища не могат да го вземат предвид като част от правото на Съюза, за да проверят дали при упражняването на възможността, с която разполага по отношение на формата и методите за изпълнение на този акт, националният законодател не е превишил границите на предоставената с него свобода на преценка (решение от 3 октомври 2019 г., Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland и др., С-197/18, EU:C:2019:824, т. 31 и цитираната съдебна практика).

В СЛУЧАИТЕ, В КОИТО С ДИРЕКТИВА ЗАКОНОДАТЕЛЯТ НА СЪЮЗА Е ЗАДЪЛЖИЛ ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ ДА СЛЕДВАТ ОПРЕДЕЛЕНА ЛИНИЯ НА ПОВЕДЕНИЕ, ПОЛЕЗНОТО ДЕЙСТВИЕ НА ТОЗИ АКТ БИ БИЛО ОТСЛАБЕНО, АКО ЧАСТНОПРАВНИТЕ СУБЕКТИ НЕ МОГАТ ДА СЕ ПОЗОВАВАТ НА НЕГО В СЪДЕБНИ ПРОИЗВОДСТВА И НАЦИОНАЛНИТЕ СЪДИЛИЩА НЕ МОГАТ ДА ГО ВЗЕМАТ ПРЕДВИД КАТО ЧАСТ ОТ ПРАВОТО НА СЪЮЗА, ЗА ДА ПРОВЕРЯТ ДАЛИ ПРИ УПРАЖНЯВАНЕТО НА ВЪЗМОЖНОСТТА, С КОЯТО РАЗПОЛАГА ПО ОТНОШЕНИЕ НА ФОРМАТА И МЕТОДИТЕ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ТОЗИ АКТ, НАЦИОНАЛНИЯТ ЗАКОНОДАТЕЛ НЕ Е ПРЕВИШИЛ ГРАНИЦИТЕ НА ПРЕДОСТАВЕНАТА С НЕГО СВОБОДА НА ПРЕЦЕНКА

122 По-специално в случаите, в които с директива законодателят на Съюза е задължил държавите членки да следват определена линия на поведение, полезното действие на този акт би било отслабено, ако частноправните субекти не могат да се позовават на него в съдебни производства и

123 От това Съдът прави извода, че най-малкото физически или юридически лица, които са пряко засегнати от нарушение на разпоредбите на дадена директива в областта на околната среда, трябва да могат да искат да се изпълняват съответните задължения от компетентните органи, като при необходимост сезират съответните юрисдикции (вж. в този смисъл решение от 3 октомври 2019 г., Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland и др., С-197/18, EU:C:2019:824, т. 32).

(1) Член 11, параграф 1, буква б) от Директива 2011/92/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 13 декември 2011 година относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда трябва да се тълкува в смисъл, че позволява на държавите членки да предвидят, че когато процесуално нарушение, което опорочава решението за издаване на разрешение за проект, не е от естество да измени неговия смисъл, искането за отмяна на това решение е допустимо само ако разглежданата нередност е лишила жалбоподателя от правото му на участие в процеса на вземане на решения в областта на околната среда, гарантирано в член 6 от тази директива.

(2) Член 6 от Директива 2011/92 трябва да се тълкува в смисъл, че информацията, която трябва да се предостави на обществеността в хода на процедурата по издаване на разрешение за проект, трябва да включва необходимите данни, за да се оцени въздействието му върху водата с оглед на критериите и задълженията, предвидени по-специално в член 4, параграф 1 от Директива 2000/60.

(3) Член 1, първа алинея, буква б) и втора алинея, първо тире, както и член 4, параграф 1, буква б) от Директива 2000/60 във връзка с член 19 ДЕС и член 288 ДФЕС трябва да се тълкуват в смисъл, че членовете на заинтересованата от даден проект общественост трябва да могат да се позовават пред компетентните национални юрисдикции на нарушение на задълженията за предпазване от влошаване на водните обекти и за подобряването на тяхното състояние, ако това нарушение ги засяга пряко.

дело С-664/15

1) Член 9, параграф 3 от Конвенцията за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда, подписана в Орхус на 25 юни 1998 г. и одобрена от името на Европейската общност с Решение 2005/370/ЕО на Съвета от 17 февруари 2005 г. във връзка с член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз, следва да бъде тълкуван в смисъл, че надлежно учредена и действаща в съответствие с изискванията на националното право организация за опазване на околната среда следва да може да оспорва по съдебен ред акт за издаване на разрешение за реализацията на проект, който е възможно да противоречи на задължението за предпазване от влошаване на състоянието на водните обекти, установено с член 4 от Директива 2000/60 на Европейския парламент и на Съвета от 23 октомври 2000 година за установяване рамка за действията на Общността в областта на политиката за водите.

НЕ ДОПУСКАТ НАЦИОНАЛНА
ПРОЦЕСУАЛНОПРАВНА УРЕДБА, КОЯТО НЕ
ПРИЗНАВА НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ ЗА ОПАЗВАНЕ
НА ОКОЛНАТА СРЕДА ПРАВОТО ДА УЧАСТВАТ В
КАЧЕСТВОТО НА СТРАНА В ПРОИЗВОДСТВО ПО
ИЗДАВАНЕ НА РАЗРЕШЕНИЕ, ПРИ ПОЛОЖЕНИЕ
ЧЕ ЦЕЛТА НА ТАЗИ УРЕДБА Е ДА ТРАНСПОНИРА
ДИРЕКТИВА 2000/60 И ТЯ ОГРАНИЧАВА
ПРАВОТО НА ОБЖАЛВАНЕ,

2) Разпоредбите на член 9, параграф 3 от тази конвенция, одобрена с Решение 2005/370, във връзка с член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз и с член 14, параграф 1 от Директива 2000/60 следва да бъдат тълкувани в смисъл, че в положение като разглежданото в главното производство тези разпоредби не допускат национална процесуалноправна

уредба, която не признава на организациите за опазване на околната среда правото да участват в качеството на страна в производство по издаване на разрешение, при положение че целта на тази уредба е да транспонира Директива 2000/60 и тя ограничава правото на обжалване, с оглед на оспорването на приетите в рамките на това производство актове, единствено до лицата, притежаващи това качество.

3) Без да се засяга проверката на относимите факти и разпоредбите от националното право, която запитващата юрисдикция следва да направи, член 9, параграфи 3 и 4 от посочената конвенция, одобрена с Решение 2005/370, във връзка с член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз трябва да бъде тълкуван в смисъл, че не допуска в положение като разглежданото в главното дело организация за опазване на околната среда да бъде обвързвана с предвидено в националното процесуално право правило за преклузия, съгласно което, ако дадено лице е пропуснало да предяви своевременно своите възражения в административното производство и най-късно в устната му фаза, то губи качеството си на страна в това производство и следователно не може да оспорва по съдебен ред приетия в рамките на производството акт.

дело С-243/15

45 Освен това член 6, параграф 3 от Директива 92/43 предвижда, че преди да дадат съгласието си за план или проект като посочените в тази разпоредба, компетентните национални органи трябва при необходимост да получат мнението на обществеността. Посочената разпоредба следва да се разглежда във връзка с член 6, параграф 1, буква б) от Орхуската конвенция, която е неразделна част от правния ред на Съюза.

46 Последната от посочените разпоредби предвижда, че разпоредбите на член 6 от Орхуската конвенция в областта на участието на обществеността във вземането на решенията по определени дейности се прилагат, когато става въпрос за приемането на решения по предлагани дейности, които не са включени в Анекс I към посочената конвенция, но могат да имат значително въздействие върху околната среда. Както следва от посочения член 6, параграфи 3, 4 и 7, той предоставя по-специално правото на „ефективно участие на обществеността във вземането на решения за околната среда“, посредством представянето „в

СЪГЛАСНО ПОСТОЯННАТА СЪДЕБНА ПРАКТИКА
ЮРИСДИКЦИИТЕ НА ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ СА
ДЛЪЖНИ ПО СИЛАТА НА ПРИНЦИПА ЗА
ЛОЯЛНО СЪТРУДНИЧЕСТВО, ПРОГЛАСЕН В
ЧЛЕН 4, ПАРАГРАФ 3 ДЕС, ДА ГАРАНТИРАТ
СЪДЕБНА ЗАЩИТА НА ПРАВАТА, КОИТО
ПРАВНИТЕ СУБЕКТИ ЧЕРПЯТ ОТ ПРАВОТО НА
СЪЮЗА. ЧЛЕН 19, ПАРАГРАФ 1 ДЕС ЗАДЪЛЖАВА
ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ ДА ПРЕДВИДЯТ
ПРАВНИТЕ СРЕДСТВА, НЕОБХОДИМИ ЗА
ОСИГУРЯВАНЕТО НА ЕФЕКТИВНА ПРАВНА
ЗАЩИТА В ОБЛАСТИТЕ, ОБХВАНАТИ ОТ
ПРАВОТО НА СЪЮЗА

писмена форма или по друг подходящ начин [на] всякакви коментари, информация, анализи и становища, които счита за уместни, спрямо предлаганата дейност“. Участието трябва да започне „на ранен етап, когато всички възможности са открити и може да се проведе ефективно обществено обсъждане“.

50 На следващо място следва да се напомни, че съгласно постоянната съдебна практика юрисдикциите на държавите членки са длъжни по силата на принципа за лоялно сътрудничество, прогласен в

член 4, параграф 3 ДЕС, да гарантират съдебна защита на правата, които правните субекти черпят от правото на Съюза. Член 19, параграф 1 ДЕС задължава държавите членки да предвидят правните средства, необходими за осигуряването на ефективна правна защита в областите, обхванати от правото на Съюза (решение от 19 ноември 2014 г., ClientEarth, С-404/13, ЕУ:С:2014:2382, т. 52). По отношение на административните актове, приемани по реда на член 6, параграф 3 от Директива 92/43, това задължение произтича и от член 47 от Хартата.

Член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз във връзка с член 9, параграфи 2 и 4 от Конвенцията за достъпа до информация, участието на обществеността в процеса на вземането на решения и достъпа до правосъдие по въпроси на околната среда, подписана в Орхус на 25 юни 1998 г. и одобрена от името на Европейската общност с Решение 2005/370/ЕО на Съвета от 17 февруари 2005 г. — доколкото установява правото на ефективни правни средства за защита, при условия, гарантиращи широк достъп до правосъдие, на правата, които организация за опазване на околната среда, отговаряща на изискванията по член 2, параграф 5 от тази конвенция, черпи от правото на Съюза, в случая от член 6, параграф 3 от Директива 92/43/ЕО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на

естествените местообитания и на дивата флора и фауна, изменена с Директива 2006/105/ЕО на Съвета от 20 ноември 2006 г., във връзка с член 6, параграф 1, буква б) от посочената конвенция — трябва да се тълкува в смисъл, че в положение като разглежданото в главното производство не допуска тълкуване на нормите на националното процесуално право, съгласно което жалба срещу решение, с което на такава организация се отказва признаването на статут на страна в административно производство по издаване на разрешително за проект, който трябва да се реализира в защитена територия по смисъла на Директива 92/43, изменена с Директива 2006/105, не трябва задължително да се разгледа в хода на посоченото производство, което може да приключи окончателно преди постановяването на окончателното съдебно решение относно статута на страна, и се отхвърля автоматично от момента на разрешаването на проекта, като по този начин посочената организация се принуждава да подаде друг вид жалба, за да получи посочения статут и да подложи на съдебен контрол изпълнението от страна на компетентните национални органи на произтичащите за тях задължения от член 6, параграф 3 от посочената директива.

дело С-182/10

31 Според тази разпоредба изключването на проект от приложното поле на Директива 85/337 зависи от две условия. Първото условие изисква подробностите по проекта да са приети с отделен законодателен акт. Според второто целите на директивата, включително предоставянето на информация, трябва да се постигат по законодателен път (вж. Решение от 16 септември 1999 г. по дело WWF и др., С-435/97, Recueil, стр. I-5613, точка 57 и Решение по дело Voxus и др., посочено по-горе, точка 37).

32 Първото условие е свързано най-напред с приемането на проекта с отделен законодателен акт. Във връзка с това следва да се отбележи, че в член 1, параграф 2 от Директива 85/337 се съдържат определения за понятията „проект“ и „разрешение за осъществяване“. При това положение, за да попадне в приложното поле на член 1, параграф 5 от директивата, законодателният акт за приемане на проект трябва да бъде отделен и да има същите характеристики като разрешението за осъществяване. По-специално той трябва да предоставя на възложителя правото да осъществи проекта (вж. Решение по дело WWF и др., посочено по-горе, точка 58 и Решение по дело Voxus и др., посочено по-горе, точка 38).

33 Освен това проектът трябва да е приет в подробности, т.е. по достатъчно точен и окончателен начин, така че законодателният акт за неговото приемане да включва — както разрешението за осъществяване, — след разглеждането им от законодателя, всички елементи на проекта, имащи отношение към оценката на въздействието върху околната среда (вж. Решение по дело WWF и др., посочено по-горе, точка 59 и Решение по дело Voxus и др., посочено по-горе, точка 39). В този смисъл законодателният акт трябва да удостоверява, че целите на Директива 85/337 са били постигнати по отношение на съответния проект (вж. Решение по дело Linster, посочено по-горе, точка 56 и Решение по дело Voxus и др., посочено по-горе, точка 39).

34 От това следва, че със законодателен акт не могат да се приемат подробностите по проект по смисъла на член 1, параграф 5 от Директива 85/337, когато той не съдържа елементите, необходими за оценка на въздействието на проекта върху околната среда, или изисква приемането на други актове, които да дадат право на възложителя да осъществи проекта (вж. Решение по дело WWF и др., посочено по-горе, точка 62, Решение по дело Linster, посочено по-горе, точка 57 и Решение по дело Voxus и др., посочено по-горе, точка 40).

35 Във връзка с второто условие от член 2, параграф 1 от Директива 85/337 следва, че нейна основна цел е да гарантира, че преди да бъдат одобрени, проектите, които биха могли да окажат съществено въздействие върху околната среда, *inter alia* поради своя характер, мащаби или местоположение, са предмет на изискването за оценка относно тяхното въздействие върху околната среда (вж. Решение по дело Linster, посочено по-горе, точка 52, както и Решение по дело Voxus и др., посочено по-горе, точка 41).

36 Освен това шесто съображение от Директива 85/337 уточнява, че оценяването трябва да се извърши на основата на подходяща информация, предоставена от възложителя, която може да се допълва от засегнатите от въпросния проект власти и лица (вж. Решение по дело WWF и др., посочено по-горе, точка 61; Решение по дело Linster, посочено по-горе, точка 53 и Решение по дело Voxus и др., посочено по-горе, точка 42).

37 Следователно към момента на приемане на проекта законодателят трябва да има на свое разположение достатъчно информация. От член 5, параграф 3 от Директива 85/337 и от приложение IV към нея следва, че информацията, която възложителят следва да предостави,

включва най-малко описание на проекта, съдържащо информация относно обекта, плана и размерите, описание на мерките, които се предвижда да бъдат предприети с цел да се избегнат, намалят и при възможност да се коригират неблагоприятните резултати, както и данните, необходими за идентифициране и оценка на основните последици от проекта върху околната среда (вж. Решение по дело Linster, посочено по-горе, точка 55 и Решение по дело Voxus и др., посочено по-горе, точка 43).

40 По-специално законодателен акт, приет без членовете на законодателния орган да са разполагали с информацията, посочена в точка 37 от настоящото решение, не би могъл да попадне в приложното поле на член 1, параграф 5 от Директива 85/337 (вж. Решение по дело Voxus и др., посочено по-горе, точка 46).

41 Националният съд трябва да определи дали тези условия са били спазени. За целта той трябва да вземе предвид както съдържанието на приетия законодателен акт, така и законодателната процедура, довела до приемането му, в нейната цялост, и по-специално подготвителните актове и парламентарните обсъждания (вж. Решение по дело Voxus и др., посочено по-горе, точка 47).

42 Приетото в Решение по дело Voxus и др., посочено по-горе, решение по отношение на член 1, параграф 5 от Директива 85/337 може да се пренесе и за член 2, параграф 2 от Орхуската конвенция. Всъщност, от една страна, текстът на член 2, параграф 2, от тази конвенция по същество е сходен на текста на член 1, параграф 5 от посочената директива. От друга страна, никакво основание, изведено от предмета или обхвата на Орхуската конвенция, не може да възпрепятства Съда да пренесе тълкуването, което е дал за сходните разпоредби от Директива 85/337, към тълкуването на разглежданите разпоредби от тази конвенция.

ЗАКОНОДАТЕЛЕН АКТ, С КОЙТО САМО И ЕДИНСТВЕНО СЕ „РАТИФИЦИРА“ ЗАВАРЕН АДМИНИСТРАТИВЕН АКТ, КАТО СЪЩИЯТ ЗАКОНОДАТЕЛЕН АКТ СЕ ОГРАНИЧАВА ДА ПОСОЧИ НАЛИЧИЕТО НА ИМПЕРАТИВНИ СЪОБРАЖЕНИЯ ОТ ОБЩЕСТВЕН ИНТЕРЕС, БЕЗ ПРЕДИ ТОВА ДА Е ОТКРИТА ЗАКОНОДАТЕЛНА ПРОЦЕДУРА ПО СЪЩЕСТВО, ПОЗВОЛЯВАЩА ДА СЕ ИЗПЪЛНЯТ ТЕЗИ УСЛОВИЯ, НЕ МОЖЕ ДА СЕ СЧИТА ЗА ОТДЕЛЕН ЗАКОНОДАТЕЛЕН АКТ ПО СМИСЪЛА НА ПОСОЧЕНАТА РАЗПОРЕДБА И СЛЕДОВАТЕЛНО НЕ Е ДОСТАТЪЧЕН ЗА ИЗКЛЮЧВАНЕТО НА ПРОЕКТ ОТ СЪОТВЕТНОТО ПРИЛОЖНО ПОЛЕ НА ТАЗИ КОНВЕНЦИЯ И ТАЗИ ДИРЕКТИВА

нейната цялост, и по-специално подготвителните актове и парламентарните обсъждания. В тази връзка законодателен акт, с който само и единствено се „ратифицира“ заварен

43 Поради това на втория въпрос следва да се отговори, че член 2, параграф 2 от Орхуската конвенция и член 1, параграф 5 от Директива 85/337 трябва да се тълкуват в смисъл, че от съответното приложно поле на тези текстове се изключват единствено проектите, подробностите по които са приети чрез отделен законодателен акт, така че целите на посочените текстове да са били постигнати в рамките на законодателната процедура. Националният съд трябва да провери дали тези две условия са били изпълнени, отчитайки както съдържанието на приетия законодателен акт, така и законодателната процедура, довела до приемането му, в

административен акт, като същият законодателен акт се ограничава да посочи наличието на императивни съображения от обществен интерес, без преди това да е открита законодателна процедура по същество, позволяваща да се изпълнят тези условия, не може да се счита за отделен законодателен акт по смисъла на посочената разпоредба и следователно не е достатъчен за изключването на проект от съответното приложно поле на тази конвенция и тази директива.

48 Ползното действие на член 9 от Орхуската конвенция и на член 10а от Директива 85/337 обаче би отпаднало, ако единствено обстоятелството, че проектът е приет със законодателен акт, който не отговаря на условията по точка 31 от настоящото решение, водеше до пълно отпадане на възможността за обжалването му, позволяващо да се оспори неговата материална или процесуална законосъобразност по смисъла на тези текстове (вж. Решение по дело *Voxus* и др., посочено по-горе, точка 53).

49 Изискванията, които произтичат от член 9 от Орхуската конвенция и от член 10а от Директива 85/337, предполагат в тази връзка, че когато проект, попадащ в приложното поле на член 6 от Орхуската конвенция или на Директива 85/337, се приеме със законодателен акт, въпросът дали този законодателен акт отговаря на условията, установени съгласно член 1, параграф 5 от тази директива и припомнени в точка 31 от настоящото решение, трябва да подлежи на контрол съгласно националните процесуални норми от страна на съд или независим и безпристрастен орган, установен по закон (вж. Решение по дело *Voxus* и др., посочено по-горе, точка 54).

50 Ако срещу такъв акт не е предвидено никакво производство за обжалване с припомнените по-горе естество и обхват, всяка национална юрисдикция, която е сезирана в рамките на своята компетентност, следва да упражни описания в предходната точка контрол и въз основа на него да изведе съответните последици, като евентуално остави този законодателен акт без приложение (вж. Решение по дело *Voxus* и др., посочено по-горе, точка 55).

51 В случая, ако запитващият съд установи, че Декретът на Валонския парламент от 17 юли 2008 г. не отговаря на условията, установени съгласно член 1, параграф 5 от Директива 85/337 и припомнени в точка 31 от настоящото решение, и ако се окаже, че съгласно приложимите национални норми няма юрисдикция или независим и безпристрастен орган, установен със закон, които да са компетентни да упражнят контрол върху материалната и процесуална валидност на този декрет, при това положение същият трябва да се счита за несъвместим с изискванията, произтичащи от член 9 от Орхуската конвенция и от член 10а от Директива 85/337. В такъв случай запитващата юрисдикция следва да го остави без приложение (вж. Решение по дело *Voxus* и др., посочено по-горе, точка 56).

52 Следователно на третия въпрос следва да се отговори, че член 9, параграфи 2—4 от Орхуската конвенция и член 10а от Директива 85/337 трябва да се тълкуват в смисъл, че:

- когато проект, който попада в приложното поле на тези разпоредби, е приет със законодателен акт, въпросът дали този законодателен акт отговаря на условията по член 1, параграф 5 от тази директива, съгласно националните процесуални норми трябва да може да бъде отнесен до съд или до независим и безпристрастен орган, установен със закон, и
- ако срещу такъв акт не е предвидено никакво производство за обжалване с припомнените по-горе естество и обхват, всяка национална юрисдикция, която е сезирана в

ЧЛЕН 9, ПАРАГРАФИ 2—4 ОТ ОРХУСКАТА
КОНВЕНЦИЯ И ЧЛЕН 10А ОТ ДИРЕКТИВА 85/337
ТРЕБВА ДА СЕ ТЪЛКУВАТ В СМИСЪЛ, ЧЕ:

– КОГАТО ПРОЕКТ, КОЙТО ПОПАДА В
ПРИЛОЖНОТО ПОЛЕ НА ТЕЗИ РАЗПОРЕДБИ, Е
ПРИЕТ СЪС ЗАКОНОДАТЕЛЕН АКТ, ВЪПРОСЪТ
ДАЛИ ТОЗИ ЗАКОНОДАТЕЛЕН АКТ ОТГОВАРЯ
НА УСЛОВИЯТА ПО ЧЛЕН 1, ПАРАГРАФ 5 ОТ
ТАЗИ ДИРЕКТИВА, СЪГЛАСНО НАЦИОНАЛНИТЕ
ПРОЦЕСУАЛНИ НОРМИ ТРЕБВА ДА МОЖЕ ДА
БЪДЕ ОТНЕСЕН ДО СЪД ИЛИ ДО НЕЗАВИСИМ И
БЕЗПРИСТРАСТЕН ОРГАН, УСТАНОВЕН СЪС
ЗАКОН, И

– АКО СРЕЩУ ТАКЪВ АКТ НЕ Е ПРЕДВИДЕНО
НИКАКВО ПРОИЗВОДСТВО ЗА ОБЖАЛВАНЕ С
ПРИПОМНЕНИТЕ ПО-ГОРЕ ЕСТЕСТВО И ОБХВАТ,
ВСЯКА НАЦИОНАЛНА ЮРИСДИКЦИЯ, КОЯТО Е
СЕЗИРАНА В РАМКИТЕ НА СВОЯТА
КОМПЕТЕНТНОСТ, СЛЕДВА ДА УПРАЖНИ
ОПИСАНИЯ В ПРЕДХОДНОТО ТИРЕ КОНТРОЛ И
ВЪЗ ОСНОВА НА НЕГО ДА ИЗВЕДЕ
СЪОТВЕТНИТЕ ПОСЛЕДИЦИ, КАТО ЕВЕНТУАЛНО
ОСТАВИ ТОЗИ ЗАКОНОДАТЕЛЕН АКТ БЕЗ
ПРИЛОЖЕНИЕ.

рамките на своята
компетентност, следва да
упражни описания в
предходното тире контрол и въз
основа на него да изведе
съответните последици, като
евентуално остави този
законодателен акт без
приложение.

Относно достъпът до информация

дело C-535/18

ВЪВ ВСЕКИ СЛУЧАЙ НЕПЪЛНА ПРЕПИСКА ИЛИ ДАННИ, РАЗПРЪСНАТИ НЕПОСЛЕДОВАТЕЛНО В МНОЖЕСТВО ДОКУМЕНТИ, НЕ МОГАТ ДА ПОЗВОЛЯТ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНАТА ОБЩЕСТВЕННОСТ ДА УЧАСТВА ПОЛЕЗНО В ПРОЦЕСА НА ВЗЕМАНЕ НА РЕШЕНИЯ, А СЛЕДОВАТЕЛНО И НЕ ОТГОВАРЯТ НА ИЗИСКВАНИЯТА, ПРОИЗТИЧАЩИ ОТ ЧЛЕН 6 ОТ ДИРЕКТИВА 2011/92

87 Във всеки случай непълна преписка или данни, разпръснати непоследователно в множество документи, не могат да позволят на заинтересованата общественост да участва полезно в процеса на вземане на решения, а следователно и не отговарят на изискванията, произтичащи от член 6 от Директива 2011/92.

88 Освен това в съответствие с член 5, параграф 3, буква д) от тази директива възложителят трябва да състави „нетехническо описание“ на информацията, посочена в параграф 3, букви а)—г), което включва необходимите данни, за да се установи и оцени основното въздействие от проекта върху околната среда. По силата на член 6, параграф 3, буква а) от посочената директива описанието трябва също да бъде предоставено на разположение на обществеността.

Дело Т-338/08

74 Видно от шесто и осмо съображение от преамбюла на Орхуската конвенция, „като признават, че адекватното опазване на околната среда е от съществено значение за благосъстоянието на човека и осъществяването на основните човешки права, включително самото право на живот“, авторите на конвенцията считат, че „за да могат да отстояват това право и да спазват това задължение, гражданите трябва да имат достъп до информация, да имат право да участват при вземането на решения и да имат достъп до правосъдие по въпроси на околната среда [...] като признават в тази връзка, че гражданите могат да се нуждаят от помощ при упражняването на своите права“. Освен това от девето съображение от преамбюла на Орхуската конвенция следва, че „в областта на околната среда по-добрият достъп до информация и общественото участие във вземането на решения подобряват качеството и изпълнението на тези решения, допринасят за повишаване на обществената информираност по въпроси на околната среда, дават възможност на обществеността да изразява своята загриженост и позволяват на [публичните] органи надлежно да вземат предвид такава загриженост“.

75 Освен това член 1 от Орхуската конвенция, озаглавен „Цел“, посочва, че „[з]а да допринесе за защита на правото на всеки човек от настоящите и бъдещите поколения да живее в околна среда, благоприятна за неговото здраве и благосъстояние, всяка страна гарантира правата на достъп до информация, участие на обществеността при вземането на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда в съответствие с разпоредбите на тази конвенция“.

76 Следва да се има предвид, че ако процедурата по вътрешно преразглеждане се отнася само до мерките от индивидуален характер, тя би имала твърде ограничен обхват, тъй като в областта на околната среда най-често се приемат актове от общ характер. Предвид обаче целите и предмета на Орхуската конвенция, такова ограничаване е необосновано.

77 По-нататък, що се отнася до начина, по който е формулиран член 9, параграф 3 от Орхуската конвенция, следва да се отбележи, че той оставя известна свобода на действие на страните по Орхуската конвенция относно определянето на лицата, които имат право да започнат административни или съдебни процедури, и относно естеството на процедурата (административна или съдебна). Всъщност съгласно тази разпоредба само „представителите на обществеността, които отговарят на критериите, ако има такива, посочени в националното право, [имат] достъп до административни или съдебни процедури“. Формулировката на член 9, параграф 3 от Орхуската конвенция обаче не предоставя същата свобода на действие, що се отнася до определянето на „действията“, които могат да бъдат оспорвани. Поради това няма никаква причина понятието „действия“ по член 9, параграф 3 от Орхуската конвенция да се тълкува като обхващащо само актовете от индивидуален характер.

78 Накрая, що се отнася формулировката на другите разпоредби от Орхуската конвенция, следва да се отбележи, че съгласно член 2, параграф 2 от същата конвенция понятието за публичен орган „не включва органите или институциите, действащи в съдебно или законодателно качество“. Следователно по този начин актовете, приети от институция или орган на Съюза, действащи при упражняване на своите правораздавателни или законодателни правомощия, могат да бъдат изключени от понятието „действия“, което се съдържа в член 9, параграф 3 от Орхуската конвенция. Това изключване обаче не допуска ограничаване на понятието „действия“ по член 9, параграф 3 от Орхуската конвенция само до мерките от индивидуален характер. Всъщност липсва взаимна обвързаност между актовете от общ

характер и тези, които се приемат от публичен орган при упражняване на неговите правораздавателни или законодателни правомощия. Не е задължително актовете от общ характер да се приемат от публичен орган при упражняване на неговите правораздавателни или законодателни правомощия.

79 Следователно не може да се тълкува, че член 9, параграф 3 от Орхуската конвенция се отнася само до мерките от индивидуален характер.

80 Този извод не може да се обори от довода на Съвета, изтъкнат в съдебното заседание, че ограничаването на „административните актове“ до мерките от индивидуален характер е обосновано с оглед на условията по член 230 ЕО. В това отношение трябва да се припомни, че съгласно член 12, параграф 1 от Регламент № 1367/2006 неправителствена организация, която е направила искането за вътрешно преразглеждане съгласно член 10 от Регламент № 1367/2006, може да сезира Съда на Европейския съюз съгласно съответните разпоредби на Договора и следователно в съответствие с член 230 ЕО. Все пак какъвто и да е характерът на

**ЧЛЕН 9, ПАРАГРАФ 3 ОТ ОРХУСКАТА
КОНВЕНЦИЯ НЕ МОЖЕ ДА СЕ ТЪЛКУВА КАТО
ОБХВАЩАЩ САМО МЕРКИТЕ ОТ
ИНДИВИДУАЛЕН ХАРАКТЕР**

мярката, която е предмет на предвиденото в член 10 на Регламент № 1367/2006 вътрешно преразглеждане, във всички случаи условията за допустимост по член 230 ЕО трябва да бъдат спазени при обжалване пред съдилищата на

Съюза.

81 Освен това условията по член 230 ЕО, и по-специално това, че жалбоподателят трябва да бъде лично и пряко засегнат от обжалвания акт, се прилагат и към мерките от индивидуален характер, на които жалбоподателят не е адресат. Следователно неправителствена организация, която отговаря на посочените в член 11 от Регламент № 1367/2006 условия, не е непременно пряко и лично засегната от мярка от индивидуален характер. Обратно на твърденията на Съвета, ограничаването на понятието „действия“ единствено до актовете от индивидуален характер не може да гарантира изпълнението на предвиденото в член 230 ЕО условие, че жалбоподателят трябва да бъде пряко и лично засегнат от обжалвания акт.

82 Поради това трябва да се отхвърли доводът на Съвета, че ограничаването на „административните актове“ до мерките от индивидуален характер е обосновано с оглед на условията по член 230 ЕО.

83 От изложеното по-горе следва, че член 9, параграф 3 от Орхуската конвенция не може да се тълкува като обхващащ само мерките от индивидуален характер. Следователно член 10, параграф 1 от Регламент № 1367/2006 е несъвместим с член 9, параграф 3 от Орхуската конвенция, доколкото ограничава понятието „действия“ по член 9, параграф 3 от Орхуската конвенция само до „административ[ните] акт[ове]“, определени в член 2, параграф 1, буква ж) от същия регламент като „[мерки] [от] индивидуален характер“.

**Относно обхвата на проекти и планове в
директивите регламентиращи ОВОС, ЕО и ОС**

дело С-671/16

36 Член 2, буква а) от Директивата за СЕО определя визираните в него „планове и програми“ като такива, които изпълняват две кумулативни условия, а именно, от една страна, подлежат на изготвяне и/или приемане от орган на национално, регионално или местно ниво, или се изготвят от орган с оглед на приемането им посредством законодателна процедура от парламента или правителството, и от друга страна, изискват се от закони, подзаконови или административни разпоредби.

37 Съдът тълкува тази разпоредба в смисъл, че планове и програми, чието приемане се урежда от национални закони или подзаконови разпоредби, определящи компетентните за тяхното приемане органи, както и процедурата за изготвянето им, трябва да се разглеждат като планове и програми, „които се изискват“ по смисъла и за прилагането на Директивата за СЕО и за които следователно се извършва оценка на последиците им върху околната среда при определените от тази директива условия (решение от 22 март 2012 г., Inter-Environnement

Bruxelles и др., С-567/10, EU:C:2012:159, т. 31).

ВСЪЩНОСТ ИЗКЛЮЧВАНЕТО ОТ ПРИЛОЖНОТО ПОЛЕ НА ДИРЕКТИВАТА ЗА СЕО НА ПЛАНОВЕТЕ И ПРОГРАМИТЕ, ЧИЕТО ПРИЕМАНЕ НЕ Е ЗАДЪЛЖИТЕЛНО, БИ ЗАСЕГНАЛО ПОЛЕЗНОТО ДЕЙСТВИЕ НА ТАЗИ ДИРЕКТИВА, ПРЕДВИД ЦЕЛТА Ъ ДА ГАРАНТИРА ВИСОКО РАВНИЩЕ НА ЗАЩИТА НА ОКОЛНАТА СРЕДА

38 Всъщност изключването от приложното поле на Директивата за СЕО на планове и програмите, чието приемане не е задължително, би засегнало полезното действие на тази директива, предвид целта ѝ да гарантира високо равнище на защита на околната среда (вж.

решение от 22 март 2012 г., Inter-Environnement Bruxelles и др., С-567/10, EU:C:2012:159, т. 28 и 30).

41 Следва да се отбележи, че съгласно член 3, параграф 2, буква а) от Директивата за СЕО екологична оценка неизменно се извършва за плановете и програмите, които, от една страна, са изготвени за някои сектори, и от друга, определят рамката за бъдещото издаване на разрешение за осъществяване на проектите, изброени в приложения I и II към Директивата за ОВОС (вж. в този смисъл решение от 17 юни 2010 г., Terre wallonne и Inter-Environnement Wallonie, С-105/09 и С-110/09, EU:C:2010:355, т. 43).

ТАЗИ РАЗПОРЕДБА СЕ ОТНАСЯ КАКТО ДО УСТРОЙСТВЕНОТО ПЛАНИРАНЕ, ТАКА И ДО ЗЕМЕПОЛЗВАНЕТО, ЯСНО ПОКАЗВА, ЧЕ ВЪПРОСНИЯТ СЕКТОР НЕ СЕ ПОКРИВА СЪС ЗЕМЕПОЛЗВАНЕТО В ТЕСЕН СМИСЪЛ, А ИМЕННО РАЙОНИРАНЕТО НА ТЕРИТОРИЯТА И ОПРЕДЕЛЯНЕТО НА РАЗРЕШЕНИЕТЕ В СЪОТВЕТНИТЕ РАЙОНИ ДЕЙНОСТИ, А ПО НЕОБХОДИМОСТ ИМА ПО-ШИРОК ОБХВАТ

42 Що се отнася до първото от тези условия, от текста на член 3, параграф 2, буква а) от Директивата за СЕО се вижда, че тази разпоредба се отнася в частност до „градското и териториалното планиране или земеползването“.

43 Както посочва Европейската комисия, обстоятелството, че тази разпоредба се отнася както до

устройственото планиране, така и до земеползването, ясно показва, че въпросният сектор не се покрива със земеползването в тесен смисъл, а именно районирането на територията и определянето на разрешените в съответните райони дейности, а по необходимост има по-широк обхват.

47 На първо място, що се отнася до проектите, изброени в приложения I и II към Директивата за ОВОС, следва да се припомни, че сред инфраструктурните проекти по точка 10 от последното приложение в буква б) от нея са посочени проектите за обекти с обществено предназначение.

48 Следва да се отбележи, че обжалваният акт съдържа правила, приложими за всички сгради, независимо от вида им, и за площите около тях, включително „откритите пространства“ и „пешеходните проходи“, независимо дали те са частни или общодостъпни.

49 Този акт съдържа карта, която не само определя територията, за която е приложим, но обособява в нея различни части, по отношение на които се прилагат различни правила за разполагане и височина на сградите.

53 На второ място, що се отнася до въпроса дали обжалваният акт определя рамката за даване на съгласие за бъдещо развитие на подобни проекти, Съдът вече е постановил, че понятието „планове и програми“ се отнася до всеки акт, който, като определя правила и процедури за контрол, приложими за съответния сектор, установява съществена съвкупност от критерии и подробни правила за разрешаването и осъществяването на един или повече проекти, които могат да имат значително отражение върху околната среда (решение от 27 октомври 2016 г., D’Oultremont и др., C-290/15, EU:C:2016:816, т. 49 и цитираната съдебна практика).

54 Това тълкуване на понятието „планове и програми“ цели да гарантира, както отбелязва генералният адвокат в точка 23 от заключението си, извършването на екологична оценка на изискванията, които имат съществени последици върху околната среда.

55 Следователно, както отбелязва генералният адвокат в точки 25 и 26 от заключението си, понятието „съществена съвкупност от критерии и подробни правила“ трябва да се разбира качествено, а не количествено. Всъщност важно е да се избегнат възможните стратегии за заобикаляне на посочените в Директивата за СЕО задължения, които могат да се проявят в раздробяване на мерките, като по този начин се намали полезният ефект на тази директива (вж. в този смисъл решение от 27 октомври 2016 г., D’Oultremont и др., C-290/15, EU:C:2016:816, т. 48 и цитираната съдебна практика).

56 При прочита на обжалваното постановление се установява, че то съдържа в частност изисквания относно устройството на площите около сградите и други свободни пространства, на пешеходните проходи и на дворовете и градинките, относно оградите, връзките на сградите към преносните мрежи и канализационната система и събирането на дъждовна вода, както и относно различните характеристики на сградите, и по-конкретно възможността за преобразуване и трайността им, някои техни външни аспекти или достъпа на превозни средства до тях.

57 В зависимост от това как са дефинирани, установените с такъв акт критерии и подробни правила могат, както отбелязва генералният адвокат в точка 30 от заключението си, да имат съществени последици върху градската околна среда.

58 Всъщност подобни критерии и подробни правила могат, както подчертава Комисията, да имат отражение върху осветеността, ветровитостта, градския ландшафт, качеството на въздуха, биоразнообразието, управлението на водите, устойчивостта на сградите, и по-общо емисиите във въпросната зона. По-специално, както е посочено в уводната част на обжалвания акт, големината и разположението на високите сгради може да предизвикат нежелани последици от гледна точка на ветровитост и засенчване.

59 С оглед на тези обстоятелства, чието наличие и значение във връзка със съответния акт все пак запитващата юрисдикция трябва да провери, следва да се приеме, че акт като спорния в главното производство попада в обхвата на съдържащото се в членове 3, параграфи 1 и 2 от Директивата за СЕО понятие „планове и програми“, които подлежат на екологична оценка.

60 Подобен извод не може да се опровергае с повдигнатото от белгийското правителство възражение, че спорната в главното производство правна уредба е обща. Всъщност отделно от факта, че видно от самия текст на член 2, буква а), първо тире от Директивата за СЕО, понятието

ОТДЕЛНО ОТ ФАКТА, ЧЕ ВИДНО ОТ САМИЯ ТЕКСТ НА ЧЛЕН 2, БУКВА А), ПЪРВО ТИРЕ ОТ ДИРЕКТИВАТА ЗА СЕО, ПОНЯТИЕТО „ПЛАНОВЕ И ПРОГРАМИ“ МОЖЕ ДА ОБХВАЩА ЗАКОНОВИ ИЛИ ПОДЗАКОНОВИ НОРМАТИВНИ АКТОВЕ

„планове и програми“ може да обхваща законови или подзаконови нормативни актове, тази директива не съдържа специални разпоредби относно политики или общи правила, което да наложи същите да бъдат разграничени от плановете и програмите по смисъла на посочената

директива. Впрочем обстоятелството, че ЗРГП като спорния в главното производство съдържа общи правила, отличава се с известна абстрактност и има за цел преустройство на съответния квартал, е белег за това, че става въпрос за програмен или планов акт, който може да бъде обхванат от понятието „планове и програми“ (вж. в този смисъл решение от 27 октомври 2016 г., D’Oultremont и др., C-290/15, EU:C:2016:816, т. 52 и 53).

65 Нещо повече, с осъществяването на предвидената в Директивата за ОВОС оценка на въздействието върху околната среда не отпада задължението за извършване на екологичната оценка, която се изисква съгласно Директивата за СЕО с оглед на специфичните за същата екологични аспекти.

65 НЕЩО ПОВЕЧЕ, С ОСЪЩЕСТВЯВАНЕТО НА ПРЕДВИДЕНАТА В ДИРЕКТИВАТА ЗА ОВОС ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА НЕ ОТПАДА ЗАДЪЛЖЕНИЕТО ЗА ИЗВЪРШВАНЕ НА ЕКОЛОГИЧНАТА ОЦЕНКА, КОЯТО СЕ ИЗИСКВА СЪГЛАСНО ДИРЕКТИВАТА ЗА СЕО С ОГЛЕД НА СПЕЦИФИЧНИТЕ ЗА СЪЩАТА ЕКОЛОГИЧНИ АСПЕКТИ

66 Затова обстоятелството, изтъкнато от запитващата юрисдикция, че във връзка с последващите заявления за издаване на разрешение за строеж ще бъде извършена оценка на въздействието по смисъла на Директивата за ОВОС, не поставя под съмнение нуждата да се извършва екологична оценка на план или програма, който/която попада в приложното поле на член 3, параграф 2, буква а) от

Директивата за СЕО и определя рамката, в която впоследствие ще бъдат разрешавани тези градоустройствени проекти, освен ако оценка на въздействието на този план или тази програма вече е била извършена по смисъла на точка 42 от решение от 22 март 2012 г., *Inter-Environnement Bruxelles* и др. (C-567/10, EU:C:2012:159).

67 С оглед на всички изложени по-горе съображения на поставения въпрос следва да се отговори, че член 2, буква а), член 3, параграф 1 и член 3, параграф 2, буква а) от Директивата за СЕО трябва да се тълкуват в смисъл, че регионален градоустройствен правилник като спорния в главното производство, който съдържа определени изисквания относно изпълнението на строителни проекти, попада в обхвата на понятието „планове и програми“, които е вероятно да имат съществени последици върху околната среда, по смисъла на тази директива, и следователно подлежи на екологична оценка.

Член 2, буква а), член 3, параграф 1 и член 3, параграф 2, буква а) от Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 година относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда трябва да се тълкуват в смисъл, че регионален градоустройствен правилник като спорния в главното производство, който съдържа определени изисквания относно изпълнението на строителни проекти, попада в обхвата на понятието „планове и програми“, които е вероятно да имат съществени последици върху околната среда, по смисъла на тази директива, и следователно подлежи на екологична оценка.

дело С-444/15

68 В това отношение трябва да се отбележи, че съгласно текста на посочената разпоредба съответният план или съответната програма трябва да отговаря на две кумулативни условия. От една страна, с този план или програма трябва да се определя използването на „малки площи“, и от друга страна, тези площи трябва да се намират на „местно ниво“.

69 Що се отнася до понятието „местно ниво“, трябва да се подчертае, че изразът „местно ниво“ се употребява и в член 2, буква а), първо тире от Директива 2001/42. Съгласно тази разпоредба изразът „планове и програми“ означава планове и програми, включително тези съфинансирани от Съюза, както и всяко тяхно изменение, които подлежат на изготвяне и/или приемане от орган на национално, регионално или местно ниво, или които се изготвят от орган с оглед приемане от парламента или правителството, и които се изискват от закони, подзаконови или административни разпоредби.

70 Както посочва генералният адвокат в точка 56 от заключението си, от сходността на термините, използвани в член 2, буква а), първо тира и в член 3, параграф 3 от Директива 2001/42, и от структурата на тази директива следва, че изразът „местно ниво“ има еднакво значение в двете разпоредби, а именно че се отнася за административно ниво в рамките на съответната държава членка.

71 Ето защо, за да може план или програма да се квалифицира като мярка, с която се определя използването на малки площи „на местно ниво“ по смисъла на член 3, параграф 3 от Директива 2001/42, планът или програмата трябва да се изготви и/или одобри от местен орган, а не от регионален или национален орган.

72 Що се отнася до понятието „малки площи“, квалификацията „малки“ съгласно обичайния ѝ смисъл в ежедневиен език се отнася до големината на площите. Както посочва генералният адвокат в точка 59 от заключението си, този критерий за големината на площите може да се разбира единствено като отнасящ се за чисто количествен елемент, а именно размера на площите, засегнати от плана или програмата по член 3, параграф 3 от Директива 2001/42, независимо от последиците за околната среда.

73 При това положение се налага изводът, че с употребата на израза „малки площи на местно ниво“, от една страна, законодателят на Съюза е искал да използва като отправна точка границите на териториалната компетентност на местния орган, изготвил и/или приел плана или програмата. От друга страна, доколкото критерият за използването на „малки площи“ трябва да бъде удовлетворен в допълнение към критерия за определянето на местно ниво, засегнатите площи трябва да бъдат пропорционално малки по големина спрямо обхвата на тази териториална компетентност.

Член 3, параграф 3 от Директива 2001/42 във връзка със съображение 10 от тази директива трябва да се тълкува в смисъл, че съдържащото се в посочения параграф понятие „малки площи на местно ниво“ трябва да се определи въз основа на размера на засегнатите площи при следните условия:

- **планът или програмата е изготвен(а) и/или приет(а) от местен орган, а не от регионален или национален орган, и**
- **в границите на териториалната компетентност на местния орган въпросните площи трябва да бъдат пропорционално малки по големина спрямо обхвата на тази териториална компетентност.**

дело C-473/14

50 Като се има предвид обаче целта на Директива 2001/42 за гарантиране на високо равнище на защита на околната среда, разпоредбите, които очертават приложното поле на тази директива, и по-специално разпоредбите, съдържащи определенията на предвидените от нея актове, трябва да се тълкуват разширително (решение Inter-Environnement Bruxelles и др., C-567/10, EU:C:2012:159, т. 37). Следователно всяко изключение или ограничение на тези разпоредби трябва да бъде тълкувано стриктно.

51 Освен това актовете за изменение на планове и на програми по необходимост водят до изменение на релевантната правна уредба и поради това могат да имат последици върху околната среда, евентуално и съществени, на които още не е била извършена „екологична оценка“ по смисъла на Директива 2001/42 (вж. в този смисъл решение Inter-Environnement Bruxelles и др., C-567/10, EU:C:2012:159, т. 39).

52 Само фактът, че въведените със спорния указ изменения имат за цел да уточнят и да приведат в изпълнение общ план, съдържащ се в акт, който заема по-високо положение в нормативната йерархия, не би могъл да обоснове неприлагането на такава оценка при приемането на подобни актове.

53 Всъщност тълкуване в този смисъл би било несъвместимо с целите на Директива 2001/42 и би засегнало нейното полезно действие, при положение че предполага една евентуално широка категория актове за изменение на планове и на програми, които могат да имат значителни последици върху околната среда, да бъдат изключени по принцип от приложното поле на тази директива, макар да са изрично предвидени в текста на член 2, буква а) и член 3, параграф 2, буква а) от същата директива.

Член 2, буква а) и член 3, параграф 2, буква а) от Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 година относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда трябва да се тълкуват в смисъл, че при приемането на акт, съдържащ план или програма за териториално устройство и за земеползване от обхвата на Директива 2001/42, който изменя съществуващ преди това план или програма, задължението за извършване на екологична оценка съгласно тази директива не може да отпадне, с мотива че този акт има за цел само да уточни и приведе в изпълнение общ план, въведен с акт от по-висока степен, когато за самия последен акт не е била извършена такава екологична оценка.

C – 160/17

47 Що се отнася до първото от тези условия, от текста на член 3, параграф 2, буква а) от Директивата за СЕО следва, че тази разпоредба се отнася по-специално за сектора на „градско[то] и териториално планиране или земеползване“.

48 Обстоятелството, че тази разпоредба се отнася както за „териториално[то] планиране“, така и за „земеползване[то]“, ясно показва, че обхванатият сектор не се свежда до земеползването, разбирано в тесен смисъл, а именно разпределянето на територията в зони и определянето на разрешените дейности в тези зони, а че този сектор непременно обхваща по-широка област.

49 ПГК като разглеждания в главното производство, както предвид формулировката му, така и предвид предмета му, да допуска отклонение от градоустройствените разпоредби относно строителството и териториалното планиране, спада към сектора на „градско и териториално планиране или земеползване“ по смисъла на член 3, параграф 2, буква а) от посочената директива.

51 Сред изброените в дял 10 от приложение II към Директивата за ОВОС проекти се съдържат инфраструктурните проекти, които включват, в буква б) от този дял, проектите за обекти с обществено предназначение.

53 Така предвид неговото съдържание и целта му, такъв акт, доколкото предполага като цяло изпълнението на инфраструктурни проекти, и в частност проекти за обекти с обществено предназначение, допринася за осъществяването на проектите, изброени в посоченото приложение.

54 Що се отнася до въпроса дали акт като обжалвания определя рамката за бъдещото издаване на разрешение за осъществяване на проекти, следва да се припомни, че Съдът вече е постановил, че понятието „планове и програми“ се отнася до всеки акт, който, като определя правила и процедури за контрол, приложими за съответния сектор, установява съществена съвкупност от критерии и подробни правила за разрешаването и прилагането на един или повече проекти, които могат да имат значително отражение върху околната среда (решение от 27 октомври 2016 г., D’Oultremont и др., C-290/15, EU:C:2016:816, т. 49 и цитираната съдебна практика).

55 В това отношение понятието „съществена съвкупност от критерии и подробни правила“ трябва да се разбира с оглед на качеството, а не на количеството. Всъщност следва да се избегнат възможните стратегии за заобикаляне на посочените в Директивата за СЕО задължения, които могат да се проявят в раздробяване на мерките, като по този начин се намали полезният ефект на тази директива (вж. в този смисъл решение от 27 октомври 2016 г., D’Oultremont и др., C-290/15, EU:C:2016:816, т. 48 и цитираната съдебна практика).

56 В настоящия случай от констатациите на запитващата юрисдикция следва, че макар ПГК като разглеждания в главното производство сам по себе си да не съдържа позитивноправни разпоредби, той все пак позволява отклонение от съществуващи градоустройствени разпоредби. Тази юрисдикция всъщност пояснява, че очертаването на ПГК с обжалваното решение включва принципно одобрение на бъдещия градоустройствен проект, който ще може да се осъществи чрез по-лесно предоставяне на дерогации от действащите градоустройствени разпоредби. Тя отбелязва в този контекст, че по силата на член 127, параграф 3 от SWATUPE и определените там условия градоустройствените разрешения, издадени за очертаната с ПГК географска зона, могат да се отклоняват от секторния план, общинския устройствен план и общинския градоустройствен правилник.

57 В това отношение, тъй като секторният план, общинският устройствен план и общинският градоустройствен правилник сами по себе си представляват планове или програми по смисъла на Директивата за СЕО, ПГК като разглеждания в главното производство, доколкото изменя рамката, установена с тези планове, трябва да получи същата квалификация и да подлежи на същия правен режим.

58 Оттук следва, че макар такъв акт да не съдържа и да не може да съдържа позитивноправни разпоредби, създадената от него възможност, позволяваща да се получат по-лесно дерогации от действащите градоустройствени разпоредби, променя правния ред и води до включване на разглеждания в главното производство ПГК в приложното поле на член 2, буква а) и на член 3, параграф 2, буква а) от Директивата за СЕО.

дело С-177/11

17 С въпроса си запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 3, параграф 2, буква б) от Директивата за СОВОС трябва да се тълкува в смисъл, че задължението за подлагане на определен план на екологична оценка по смисъла на тази директива зависи от това дали по отношение на този план са налице условията, които налагат подлагането му на екологична оценка по смисъла на Директивата за местообитанията.

18 В самото начало трябва да се отбележи, че както се потвърждава от съдържанието му, член 3, параграф 4 от Директивата за СОВОС, който освен това запитващата юрисдикция цитира в акта си, не се прилага за посочените в член 3, параграф 2 от тази директива планове и програми.

19 Що се отнася до член 3, параграф 2, буква б) от Директивата за СОВОС, тази разпоредба изисква екологична оценка винаги когато е необходима оценка в съответствие с членове 6 или 7 от Директивата за местообитанията. Ето защо, за да се определи приложното поле на член 3, параграф 2, буква б) от Директивата за СОВОС, трябва да се разгледа приложното поле на посочените членове.

20 Член 4, параграф 5 от Директивата за местообитанията посочва, че разпоредбите на член 6, параграфи 2—4 от нея се прилагат за териториите от значение за Общността, включително териториите от значение за Общността, които са определени от държавите членки за специални защитени зони.

21 От съдържанието на член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията във връзка с член 4, параграф 5 от същата директива следва, че оценка е необходима за всички планове или проекти, които не са непосредствено свързани или необходими за управлението на територия от значение за Общността, но които поотделно или във взаимодействие с други планове и проекти могат да окажат значително влияние върху такава територия.

22 Член 6, параграф 3, първо изречение от Директивата за местообитанията обвързва изискването за подходяща оценка на въздействието на план или проект с условието да съществува вероятност или опасност този план или проект да окаже значително влияние върху съответната територия (Решение от 7 септември 2004 г. по дело Waddervereniging и Vogelbeschermingsvereniging, С-127/02, Recueil, стр. I-7405, точка 43). Това условие е изпълнено, когато въз основа на обективни елементи не може да се изключи вероятността посоченият план или проект да окаже значително влияние върху съответната територия (вж. в този смисъл Решение от 13 декември 2007 г. по дело Комисия/Ирландия, С-418/04, Сборник, стр. I-10947, точка 227).

23 Следователно проверката, която се извършва, за да се установи дали план или проект може да окаже значително влияние върху определена територия по смисъла на член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията, задължително се ограничава до това дали въз основа на обективни елементи може да се изключи вероятността посоченият план или проект да окаже значително влияние върху съответната територия. Това тълкуване се налага и по отношение на зоните, посочени в член 4, параграфи 1 и 2 от Директивата за птиците, като се има предвид, че тези зони попадат в приложно поле на член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията, което е разширено с член 7 от същата

Член 3, параграф 2, буква б) от Директива 2001/42/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 27 юни 2001 година относно оценката на последиците на някои планове и програми върху околната среда трябва да се тълкува в смисъл, че задължението за подлагане на определен план на екологична оценка зависи от това дали по отношение на този план са налице условията, които налагат подлагането му на екологична оценка по смисъла на Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна, изменена с Директива 2006/105/ЕО на Съвета от 20 ноември 2006 година, включително условието, че планът може да окаже значително влияние върху съответната територия. Проверката, която се извършва, за да се установи дали последното условие е изпълнено, задължително се ограничава до това дали въз основа на обективни елементи може да се изключи вероятността посоченият план или проект да окаже значително влияние върху съответната територия.

**Относно решенията по оценка за
съвместимост**

дело С-323/17

35 Съгласно твърдяното от жалбоподателите в главното производство и Комисията и както отбелязва запитващата юрисдикция, обстоятелството, че мерки за избягване или намаляване на вредните последици от даден план или проект върху съответната територия се вземат предвид, когато се преценява дали е необходимо да се прави подходяща оценка, предполага вероятност от значително въздействие върху територията и поради това трябва да се извърши такава оценка.

36 Този извод се потвърждава от факта, че пълен и точен анализ на мерките, с които биха могли да бъдат избегнати или намалени евентуалните значителни последици върху съответната територия, трябва да се направи не на етапа на предварителната проверка, а точно на етапа на подходящата оценка.

37 Ако такива мерки бъдат взети предвид още във фазата на предварителната проверка,

ПЪЛЕН И ТОЧЕН АНАЛИЗ НА МЕРКИТЕ, С КОИТО БИХА МОГЛИ ДА БЪДАТ ИЗБЕГНАТИ ИЛИ НАМАЛЕНИ ЕВЕНТУАЛНИТЕ ЗНАЧИТЕЛНИ ПОСЛЕДИЦИ ВЪРХУ СЪОТВЕТНАТА ТЕРИТОРИЯ, ТРЯБВА ДА СЕ НАПРАВИ НЕ НА ЕТАПА НА ПРЕДВАРИТЕЛНАТА ПРОВЕРКА, А ТОЧНО НА ЕТАПА НА ПОДХОДЯЩАТА ОЦЕНКА

това би могло да накърни полезното действие на Директивата за местообитанията като цяло, и по-специално фазата на оценяване, при положение че последната фаза ще бъде безпредметна и ще има опасност от заобикалянето ѝ, а тя е съществена гаранция, предвидена в тази директива.

38 В това отношение в практиката на Съда се

подчертава обстоятелството, че извършената съгласно член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията оценка не може да съдържа пропуски и трябва да включва пълни, точни и окончателни констатации и изводи, които могат да развеят всяко разумно съмнение от научна гледна точка относно последиците от предвидените строителни работи за засегнатата защитена територия (решение от 21 юли 2016 г., Orleans и др., С-387/15 и С-388/15, EU:C:2016:583, т. 50 и цитираната съдебна практика).

39 Освен това лица като жалбоподателите в главното производство черпят от член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията по-специално право на участие в производство по приемането на решение по заявление за одобряване за план или проект, който може да окаже значително въздействие върху околната среда (вж. в този смисъл решение от 8 ноември 2016 г., Lesoochránárske zoskupenie VLK, С-243/15, EU:C:2016:838, т. 49).

Член 6, параграф 3 от Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна трябва да се тълкува в смисъл, че за да се определи дали е необходимо впоследствие да се извършва подходяща оценка на въздействието на даден план или проект върху съответната територия, не следва във фазата на предварителната проверка да се вземат предвид мерките за избягване или намаляване на вредните последици от плана или проекта върху тази територия.

дело С-441/17

119 Следователно компетентните национални органи не могат да позволят намеси, които създават опасност от трайно засягане на екологичните характеристики на териториите, в които се намират типове естествени местообитания от интерес за Общността или приоритетни такива. Такава по-специално е хипотезата, когато има опасност намесата да доведе до изчезване или частично и непоправимо унищожаване на такъв тип естествено местообитание, намиращо се в съответната територия (вж. в този смисъл по-специално решения от 24 ноември 2011 г., Комисия/Испания, С-404/09, ЕУ:С:2011:768, т. 163 и от 11 април 2013 г., Sweetman и др., С-258/11, ЕУ:С:2013:220, т. 43).

137 Дадена оценка впрочем не може да се счита за „подходяща“ по смисъла на член 6, параграф 3, първо изречение от Директивата за местообитанията, ако липсват актуализирани данни за местообитанията и защитените видове (вж. в този смисъл решение от 11 септември 2012 г., Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias и др., С-43/10, ЕУ:С:2012:560, т. 115).

ДАДЕНА ОЦЕНКА ВПРОЧЕМ НЕ МОЖЕ ДА СЕ СЧИТА ЗА „ПОДХОДЯЩА“ ПО СМИСЪЛА НА ЧЛЕН 6, ПАРАГРАФ 3, ПЪРВО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ ДИРЕКТИВАТА ЗА МЕСТООБИТАНИЯТА, АКО ЛИПСВАТ АКТУАЛИЗИРАНИ ДАННИ ЗА МЕСТООБИТАНИЯТА И ЗАЩИТЕНИТЕ ВИДОВЕ

140 На трето място, трябва да се отбележи, че в оценката на въздействието от 2015 г. не се отбелязват целите за опазване на защитените местообитания и видове на територията от „Натура 2000“ Puszca Białowieska, които са били

предмет на РЗО от 2015 г., не се определя целостта на тази територия, нито пък се проучват сериозно причините, поради които разглежданите активни горски стопански дейности не могат да имат отрицателно влияние върху нея.

148 Подходящата оценка на въздействието върху съответната територия на план или проект обаче трябва да предшества одобряването му (вж. по-специално решение от 7 септември 2004 г., Waddenvereniging и Vogelbeschermingsvereniging, С-127/02, ЕУ:С:2004:482, т. 53). Тя съответно не може да се прави в същото време или след това (вж. по аналогия решения от 20 септември 2007 г., Комисия/Италия, С-304/05, ЕУ:С:2007:532, т. 72 и от 24 ноември 2011 г., Комисия/Испания, С-404/09, ЕУ:С:2011:768, т. 104).

149 Освен това е безспорно, че към момента на приемането на приложението от 2016 г. полските власти не са разполагали с пълните резултати от инвентаризацията на биологичното разнообразие на територията от „Натура 2000“ Puszca Białowieska, която са счели за необходимо да извършат от април 2016 г. нататък, за да се установят местата на разпространение на защитените видове, намиращи се на тази територия.

150 Следователно самите полски власти са били наясно с непълнотата на наличните данни към момента на приемането на това приложение, що се отнася до въздействието на разглежданите активни горски стопански дейности върху тези видове.

151 При това положение се налага изводът, че след като не са разполагали с всички релевантни данни, за да оценят въздействието на разглежданите активни горски стопански дейности върху целостта на територията от „Натура 2000“ Puszca Białowieska, преди приемането на приложението от 2016 г. и издаването на Заповед № 51 полските власти не са

извършили подходяща оценка на това въздействие и съответно не са изпълнили задължението си по член 6, параграф 3, първо изречение от Директивата за местообитанията.

164 Впрочем съгласно съдебната практика, припомнена в точка 119 от настоящото решение, активни горски стопански дейности като разглежданите, изразяващи се в премахване и изсичане на значителен брой дървета на територията от „Натура 2000“ Puszcza Białowieska, поради самото си естество могат да застрашат трайно екологичните характеристики на тази територия, тъй като те неизбежно могат да доведат до изчезване или частично и непоправимо унищожаване на защитените местообитания и видове, находящи се на посочената територия.

С оглед на гореизложените съображения трябва да се констатира, че Република Полша не е изпълнила следните свои задължения:

- по член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията, тъй като е одобрила приложение към плана за управление на горите в Горско стопанство Бяловежа, без да се увери, че това приложение няма да има отрицателно влияние върху целостта на ТЗО и СЗЗ, съставляващи територията от „Натура 2000“ Puszcza Białowieska,
- по член 6, параграф 1 от Директивата за местообитанията и по член 4, параграфи 1 и 2 от Директивата за птиците, тъй като не е определила необходимите мерки за опазване, които отговарят на екологичните изисквания за типовете естествени местообитания, посочени в приложение I към Директивата за местообитанията, видовете, посочени в приложение II към същата директива, видовете птици, посочени в приложение I към Директивата за птиците, и редовно срещащите се мигриращи видове, непосочени в последното приложение, за които са предназначени ТЗО и СЗЗ, съставляващи територията от „Натура 2000“ Puszcza Białowieska,
- по член 12, параграф 1, букви а) и г) от Директивата за местообитанията, тъй като не е осигурила строга защита на сапроксилните бръмбари *Vuprestis splendens*, *Cuscijus cinnaberinus*, *Phryganophilusruficollis* и *Pytho kolwensis*, посочени в приложение IV към същата директива, а именно не е забранила умишленото им убиване, обезпокояването им, нито пък повреждането или унищожаването на местата им за размножаване на територията на Горско стопанство Бяловежа, и
- по член 5, букви б) и г) от Директивата за птиците, тъй като не е осигурила защита на видовете птици, посочени в член 1 от същата директива, а именно на врабчовата кукумявка (*Glaucidium passerinum*), пернатоногата кукумявка (*Aegolius funereus*), белогръбия кълвач (*Dendrocopos leucotos*) и трипръстия кълвач (*Picoides tridactylus*), като по-специално не се е уверила, че тези видове няма да бъдат убивани или обезпокоявани през периода на размножаване и отглеждане на малките, а гнездата и яйцата им няма да бъдат умишлено унищожавани, увреждани или премествани на територията на Горско стопанство Бяловежа.

съединени дела C-387/15 и C-388/15

47 Така Съдът е приел, че обстоятелството да няма отрицателно въздействие върху интегритета на територия в качеството ѝ на естествено местообитание по смисъла на член 6, параграф 3, второ изречение от Директивата за местообитанията, предполага тя да остане в благоприятно състояние на запазване, което означава да се запази устойчивостта на конститутивните характеристики на съответната територия, свързани с наличието на тип естествено местообитание, целта за опазването на който обуславя включването на територията в списъка с територии от значение за Общността по смисъла на тази директива (решение от 15 май 2014 г., *Briels и др.*, C-521/12, EU:C:2014:330, т. 21 и цитираната съдебна практика).

50 В практиката на Съда обаче се подчертава обстоятелството, че извършената съгласно член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията оценка не може да съдържа пропуски и трябва да включва пълни, точни и окончателни констатации и изводи, които могат да разсеят всяко разумно съмнение от научна гледна точка относно последиците от предвидените

ОБСТОЯТЕЛСТВОТО ДА НЯМА ОТРИЦАТЕЛНО
ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ ИНТЕГРИТЕТА НА
ТЕРИТОРИЯ В КАЧЕСТВОТО Ъ НА ЕСТЕСТВЕНО
МЕСТООБИТАНИЕ ПО СМИСЪЛА НА ЧЛЕН 6,
ПАРАГРАФ 3, ВТОРО ИЗРЕЧЕНИЕ ОТ
ДИРЕКТИВАТА ЗА МЕСТООБИТАНИЯТА,
ПРЕДПОЛАГА ТЯ ДА ОСТАНЕ В БЛАГОПРИЯТНО
СЪСТОЯНИЕ НА ЗАПАЗВАНЕ, КОЕТО ОЗНАЧАВА
ДА СЕ ЗАПАЗИ УСТОЙЧИВОСТТА НА
КОНСТИТУТИВНИТЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА
СЪОТВЕТНАТА ТЕРИТОРИЯ, СВЪРЗАНИ С
НАЛИЧИЕТО НА ТИП ЕСТЕСТВЕНО
МЕСТООБИТАНИЕ, ЦЕЛТА ЗА ОПАЗВАНЕТО НА
КОЙТО ОБУСЛАВЯ ВКЛЮЧВАНЕТО НА
ТЕРИТОРИЯТА В СПИСЪКА С ТЕРИТОРИИ ОТ
ЗНАЧЕНИЕ ЗА ОБЩНОСТТА

строителни работи за засегнатата защитена територия (решение от 14 януари 2016 г. *Grüne Liga и др.*, C-399/14, EU:C:2016:10, т. 50 и цитираната съдебна практика).

51 В тази връзка подходящата оценка на въздействието на план или проект върху съответната територия, която трябва да бъде извършена съгласно посочения член 6, параграф 3, предполага, че като се вземат предвид най-добрите научни достижения в тази област, трябва да се очертаят всички аспекти на плана или проекта, които поотделно или във взаимодействие с други планове или проекти могат да засегнат целите за опазване на тази територия (решение от 14 януари 2016 г. *Grüne Liga и др.*,

C-399/14, EU:C:2016:10, т. 49 и цитираната съдебна практика).

52 Освен това следва да се отбележи, че по общо правило евентуалните положителни последици от бъдещото развитие на ново местообитание, което цели да компенсира загубата на площ и на качество на същото местообитание в защитена територия, са трудно предвидими и във всеки случай ще бъдат видими едва след няколко години (вж. в този смисъл решение от 15 май 2014 г., *Briels и др.*, C-521/12, EU:C:2014:330, т. 32).

53 На второ място, член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията включва също принципа на предпазните мерки и позволява ефикасно да се предотврати отрицателното въздействие върху интегритета на защитените територии, дължащо се на разглежданите планове или проекти. Не толкова стриктен критерий за одобрение като съдържащия се в тази

разпоредба не би могъл да гарантира толкова ефикасно постигането на целта за осигуряване на защитата на териториите, към която се стреми споменатата разпоредба (вж. в този смисъл решение от 14 януари 2016 г., *Grüne Liga* и др., C-399/14, EU:C:2016:10, т. 48 и цитираната съдебна практика).

54 Спазването на този принцип при прилагането на член 6, параграф 3 от посочената директива изисква от компетентния национален орган да извърши оценка на въздействието на проекта върху засегнатата територия с оглед на целите на съхраняването на тази територия и като държи сметка за включените в този проект мерки за защита, насочени към избягване или намаляване на евентуалните преки вредоносни последици за нея, така че да се увери, че той няма да засегне интегритета на тази територия (решение от 15 май 2014 г., *Briels* и др., C-521/12, EU:C:2014:330, т. 28).

61 Отрицателното въздействие върху посочената територия трябва да бъдат установени с точност, за да може да се определи естеството на евентуалните компенсаторни мерки. Познаването на това въздействие от гледна точка на целите на съхраняването на въпросната територия представлява задължителна предпоставка за приложението на член 6, параграф 4 от посочената директива, тъй като при липса на посочените елементи не може да бъде преценено нито едно условие за приложение на тази дерогираща разпоредба. Изследването на евентуални императивни съображения от приоритетен обществен интерес и на наличието на увреждащи в по-малка степен алтернативи действително изисква съпоставяне с отрицателното въздействие, нанесено на територията от разглеждания план или проект (вж. в този смисъл решение от 14 януари 2016 г., *Grüne Liga Sachsen* и др., C-399/14, EU:C:2016:10, т. 57 и цитираната съдебна практика).

62 В съответствие с член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията, в хипотезата, че въпреки негативните изводи от оценяването, осъществено в съответствие с член 6, параграф 3, първо изречение от тази директива, даден план или проект все пак трябва да бъде реализиран поради наложителни причини от приоритетен обществен интерес, включително от социален или икономически характер, и когато не съществуват алтернативни решения, съответната държава членка предприема всички необходими компенсаторни мерки, за да осигури цялостната кохерентност на Натура 2000.

63 С оглед на това компетентните национални органи могат в този контекст да дадат одобрение на основание член 6, параграф 4 от тази директива, стига да са изпълнени закрепените в него условия (вж. в този смисъл решение от 15 май 2014 г., *Briels* и др., C-521/12, EU:C:2014:330, т. 37 и цитираната съдебна практика).

Член 6, параграф 3 от Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна трябва да се тълкува в смисъл, че мерки — съдържащи се в планове или проекти, които не са непосредствено свързани с управлението на територия от значение за Общността или не са необходими за него, предвиждащи преди реализирането на отрицателни въздействия върху определен тип естествено местообитание в рамките на територията бъдещо обособяване на площ от същия тип, което обаче ще приключи след оценката относно значителното евентуално отрицателно въздействие върху интегритета на тази територия, не могат да се вземат предвид при тази оценка. Такива мерки биха могли евентуално да се окачествят като „компенсаторни“ по смисъла на параграф 4 от същия член, стига да са изпълнени предвидените в него условия.

дело С-399/14

41 Следва обаче да се припомни, че дадена дейност е в съответствие с член 6, параграф 2 от Директивата за местообитанията само ако се гарантира, че тя не води до никакво обезпокояване, което може да засегне в значителна степен целите на посочената директива, и по-точно целите ѝ за опазване (решение Комисия/Испания, С-404/09, ЕУ:С:2011:768, т. 126 и цитираната съдебна практика).

42 Съдът е постановил също, че само наличието на вероятност или опасност осъществяваната на защитена територия стопанска дейност да причини значително обезпокояване на даден вид може да съставлява нарушение на член 6, параграф 2 от Директивата за местообитанията, без да е необходимо да се докаже причинно-следствена връзка между тази дейност и значителното обезпокояване на защитения вид (вж. в този смисъл решение Комисия/Испания, С-404/09, ЕУ:С:2011:768, т. 142 и цитираната съдебна практика).

СЛЕДОВАТЕЛНО ПРОЕКТ, КОЙТО МОЖЕ ДА ОКАЖЕ ЗНАЧИТЕЛНО ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ СЪОТВЕТНАТА ТЕРИТОРИЯ И ЗА КОЙТО НЕ Е ИЗВЪРШЕНА ОЦЕНКА СЪГЛАСНО ИЗИСКВАНИЯТА ПО ЧЛЕН 6, ПАРАГРАФ 3 ОТ ДИРЕКТИВАТА ЗА МЕСТООБИТАНИЯТА ПРЕДИ ОДОБРЯВАНЕТО МУ, МОЖЕ ДА ПРОДЪЛЖИ ДА СЕ ИЗПЪЛНЯВА СЛЕД ВКЛЮЧВАНЕТО НА ТЕРИТОРИЯТА В СПИСЪКА НА ТЗО САМО АКО Е ИЗКЛЮЧЕНА ВЕРОЯТНОСТТА ИЛИ ОПАСНОСТТА ОТ ВЛОШАВАНЕ НА СЪСТОЯНИЕТО НА МЕСТООБИТАНИЯТА ИЛИ ОТ ОБЕЗПОКОЯВАНЕ НА ВИДОВЕТЕ, КОЕТО МОЖЕ ДА ИМА ЗНАЧИТЕЛНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ С ОГЛЕД НА ЦЕЛИТЕ НА ПОСОЧЕНАТА ДИРЕКТИВА

да провери въз основа на данните, с които разполага и които само той може да прецени, дали нова оценка на план или проект, който може да окаже влияние върху ТЗО, е единствената подходяща мярка по смисъла на член 6, параграф 2 от Директивата за местообитанията, за да се предотврати вероятността или опасността от влошаване на състоянието на местообитанията или от обезпокояване на видовете, което може да има значително въздействие с оглед на целите на посочената директива.

46 С оглед на изложените по-горе съображения на първия въпрос следва да се отговори, че член 6, параграф 2 от Директивата за местообитанията трябва да се тълкува в смисъл, че в случай на план или проект, който не е непосредствено свързан със или необходим за управлението на дадена територия и е бил одобрен след изследване, неотговарящо на изискванията по член 6, параграф 3 от тази директива, но преди включването на територията в списъка на ТЗО, компетентните органи следва да извършат последваща оценка на

43 .

44 Когато е възможно да възникне такава вероятност или опасност поради неизвършването — като „подходяща мярка“ по смисъла на член 6, параграф 2 от Директивата за местообитанията — на последваща оценка на въздействието на даден план или проект върху съответната територия въз основа на най-добрите научни достижения, посоченото в точка 37 от настоящото решение задължение за обща защита се изразява в задължение за извършване на тази оценка.

45 Националният съд следва

въздействието на плана или проекта върху територията, ако това е единствената подходяща мярка, за да се избегне опасността изпълнението му да доведе до влошаване на състоянието или обезпокояване, което може да има значително въздействие с оглед на целите на посочената директива. Запитващата юрисдикция следва да провери дали са изпълнени тези условия.

52 При все това следва да се отбележи, че разпоредбите на член 6, параграфи 2 и 3 от Директивата за местообитанията трябва да се тълкуват като единно цяло с оглед на въведените с тази директива цели за опазване и че те имат за цел да гарантират едно и също равнище на защита на естествените местообитания и на местообитанията на видовете (вж. в този смисъл решения Sweetman и др., C-258/11, EU:C:2013:220, т. 32 и Briels и др., C-521/12, EU:C:2014:330, т. 19).

53 Когато член 6, параграф 2 от Директивата за местообитанията поражда задължение за извършване на последваща оценка на въздействието на план или проект върху съответната

**РАЗПОРЕДБИТЕ НА ЧЛЕН 6, ПАРАГРАФИ 2 И 3
ОТ ДИРЕКТИВАТА ЗА МЕСТООБИТАНИЯТА
ТРЯБВА ДА СЕ ТЪЛКУВАТ КАТО ЕДИННО ЦЯЛО С
ОГЛЕД НА ВЪВЕДЕНИТЕ С ТАЗИ ДИРЕКТИВА
ЦЕЛИ ЗА ОПАЗВАНЕ И ЧЕ ТЕ ИМАТ ЗА ЦЕЛ ДА
ГАРАНТИРАТ ЕДНО И СЪЩО РАВНИЩЕ НА
ЗАЩИТА НА ЕСТЕСТВЕНИТЕ МЕСТООБИТАНИЯ И
НА МЕСТООБИТАНИЯТА НА ВИДОВЕТЕ**

територия, оценката трябва да позволи на компетентния орган да гарантира, че изпълнението на плана или проекта няма да доведе до влошаване на състоянието или обезпокояване, което може да има значително въздействие с оглед на целите на посочената директива.

54 Следователно, ако последващата оценка по реда на член 6, параграф 2 от

Директивата за местообитанията се окаже в случая „подходяща мярка“ по смисъла на тази разпоредба, тя трябва да бъде извършена така, че да отговаря на изискванията по член 6, параграф 3 от Директивата и да се установят подробно произтичащите от изпълнението на плана или проекта рискове от влошаване на състоянието или обезпокояване, което може да има значително въздействие по смисъла на посочената разпоредба.

55 Освен това следва да се припомни, че съгласно практиката на Съда няма как да се изключи възможността по аналогия с предвидената в член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията процедура за дерогиране държавата членка да се позове на императивни съображения от по-висш обществен интерес и ако залегналите в цитираната норма изисквания по същество са изпълнени, да разреши план или проект, който в противен случай би бил приет за забранен съгласно член 6, параграф 2 (вж. в този смисъл решение Комисия/Испания, C-404/09, EU:C:2011:768, т. 156).

56 При все това извършването на съответстваща на изискванията по член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията оценка е необходимо винаги когато по аналогия с член 6, параграф 4 проект, който е несъвместим с целите за опазване на съответната територия, трябва да бъде изпълнен поради императивни съображения от по-висш обществен интерес (вж. в този смисъл решение Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias и др., C-43/10, EU:C:2012:560, т. 114).

57 Всъщност член 6, параграф 4 се прилага едва след като въздействието на даден план или проект е било анализирано в съответствие с член 6, параграф 3 от Директивата за

местообитанията. Следователно познаването на това въздействие от гледна точка на целите за опазване на въпросната територия представлява задължителна предпоставка за приложението на споменатия член 6, параграф 4, тъй като при липса на посочените елементи не може да бъде преценено нито едно условие за приложение на тази дерогираща разпоредба. Изследването на евентуални императивни съображения от значим обществен интерес и на наличие на увреждащи в по-малка степен алтернативи действително изисква съпоставяне с вредите, нанесени на територията от разглеждания план или проект. Освен това вредите върху посочената територия трябва да бъдат установени с точност, за да може да се определи естеството на евентуалните компенсаторни мерки (решение Solvay и др., C-182/10, EU:C:2012:82, т. 74).

58 Що се отнася да момента, към който трябва да се отнесе последваща оценка като описаната в точка 54 от настоящото решение, следва да се припомни, че съгласно член 4, параграф 5 от Директивата за местообитанията дадена територия е защитена по силата на тази

директива от датата на включването ѝ в списъка на ТЗО.

ПРОЦЕДУРАТА ПО ПОСЛЕДВАЩА ОЦЕНКА НА ПЛАН ИЛИ ПРОЕКТ С ПОТЕНЦИАЛНО ЗНАЧИТЕЛНО ВЪЗДЕЙСТВИЕ ВЪРХУ СЪОТВЕТНАТА ТЕРИТОРИЯ, ЧИЕТО ПРОВЕЖДАНЕ Е НЕОБХОДИМО ПО СИЛАТА НА ЧЛЕН 6, ПАРАГРАФ 2 ОТ ДИРЕКТИВАТА ЗА МЕСТООБИТАНИЯТА, ТРЯБВА ДА ОТЧИТА ВСИЧКИ ДАННИ, НАЛИЧНИ КЪМ ДАТАТА НА ВКЛЮЧВАНЕ НА ТЕРИТОРИЯТА В СПИСЪКА НА ТЗО, КАКТО И ВСИЧКИ ПОСЛЕДИЦИ, КОИТО СА НАСТЪПИЛИ ИЛИ Е ВЪЗМОЖНО ДА НАСТЪПЯТ ВСЛЕДСТВИЕ НА ЧАСТИЧНОТО ИЛИ ПЪЛНО ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ПЛАНА ИЛИ ПРОЕКТА НА ПОСОЧЕНАТА ТЕРИТОРИЯ СЛЕД ТАЗИ ДАТА

60 Освен това целта на тази разпоредба не би била напълно постигната, ако подобни мерки се основават на консервационно състояние на местообитанията и видовете, при което не се вземат предвид или се прикриват фактори, които са предизвикали или могат да продължат да предизвикват значително влошаване на състоянието или обезпокояване след датата на включване на съответната територия в посочения списък.

61 От това следва, че процедурата по последваща оценка на план или проект с потенциално значително

въздействие върху съответната територия, чието провеждане е необходимо по силата на член 6, параграф 2 от Директивата за местообитанията, трябва да отчита всички данни, налични към датата на включване на територията в списъка на ТЗО, както и всички последици, които са настъпили или е възможно да настъпят вследствие на частичното или пълно изпълнение на плана или проекта на посочената територия след тази дата.

67 В това отношение следва да се припомни, че както е видно от точка 54 от настоящото решение, последващата оценка по член 6, параграф 2 от Директивата за местообитанията трябва да бъде извършена в съответствие с изискванията на член 6, параграф 3 от посочената директива.

68 Тези изисквания не биха могли да бъдат изменени само поради обстоятелството, че процесният обект е бил построен въз основа на решение за одобрение, което съгласно националното право подлежи на незабавно изпълнение, или че молбата за постановяване на

обезпечителни мерки за възпрепятстване започването на така разрешен строеж е отхвърлена без възможност за обжалване.

ПОЛЕЗНОТО ДЕЙСТВИЕ НА ТАЗИ ДИРЕКТИВА БИ БИЛО ЗАСТРАШЕНО, АКО НАЦИОНАЛНИ ПРОЦЕСУАЛНИ НОРМИ МОГАТ ДА БЪДАТ ИЗПОЛЗВАНИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА НЕОБХОДИМОСТТА ОТ СЪОБРАЗЯВАНЕ С НЕЙНИТЕ ИЗИСКВАНИЯ

процесуални норми могат да бъдат използвани за ограничаване на необходимостта от съобразяване с нейните изисквания.

70 Както твърди Комисията, при новата оценка на въздействието върху съответната територия на вече изпълнен план или проект трябва да се вземе предвид хипотезата, при която рисковете от влошаване на състоянието или обезпокояване, което може да има значително въздействие по смисъла на член 6, параграф 2 от Директивата за местообитанията, вече са настъпили поради изграждането на обекта. Освен това тази оценка трябва да позволи да се установи дали такива рискове могат да се конкретизират, ако продължи експлоатацията на обекта.

71 Ако при такава нова оценка се установи, че строежът или пускането в експлоатация на процесния мост е довело или има опасност да доведе до влошаване на състоянието или обезпокояване, което може да има значително въздействие с оглед на целите на Директивата за местообитанията, все пак съществува споменатата в точки 55—59 от настоящото решение възможност за прилагане по аналогия на член 6, параграф 4 от Директивата.

75 По отношение на мерките, които могат да бъдат взети предвид при оценка на алтернативните решения, включително възможността да бъде разрушен обект като разглеждания в главното производство, следва да се отбележи, че ако дадена мярка води до опасност от влошаване на състоянието или обезпокояване, което може да има значително въздействие по смисъла на член 6, параграф 2 от Директивата за местообитанията, подобна мярка би била — както изтъква Комисията в хода на съдебното заседание — в противоречие с целта на тази разпоредба и поради това не би могла да бъде приета за алтернативно решение по смисъла на член 6, параграф 4 от посочената директива.

76 При все това, както отбелязва генералният адвокат в точка 69 от заключението си, ако след претегляне на интересите и приоритетите се стигне до извода, че вече построенният обект трябва да бъде съборен, всяко предложение за събаряне би следвало да се разглежда — точно както първоначалното предложение за построяването на обекта е следвало да се разглежда — като попадащо в категорията „планове или проекти, които не са непосредствено свързани с управлението на територията или не са необходими за него, но които поотделно или във взаимодействие с други планове и проекти могат да окажат значително влияние“ по смисъла на член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията, и следва преди изпълнението му да бъде подложено на изискваната в тази разпоредба проверка.

69 Всъщност, както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 64 от заключението си, и предвид целта за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна, припомнена в първото съображение от Директивата за местообитанията, полезното действие на тази директива би било застрашено, ако национални

77 Що се отнася до изтъкнатите от запитващата юрисдикция разходи за мерките, които могат да бъдат взети предвид при оценка на алтернативните решения, включително за разрушаването на вече построения обект, следва да се отбележи, както прави генералният адвокат в точка 70 от заключението си, че те не са равни по значение на преследваната с Директивата за местообитанията цел за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна. Следователно предвид необходимостта от стриктно тълкуване на член 6, параграф 4 от тази директива, припомнена в точка 73 от настоящото решение, не би могло да се приеме, че само разходите за такива мерки могат да бъдат решаващи при избора на алтернативните решения съгласно посочената разпоредба.

1) Член 6, параграф 2 от Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна трябва да се тълкува в смисъл, че в случай на план или проект, който не е непосредствено свързан със или необходим за управлението на дадена територия и е бил одобрен след изследване, неотговарящо на изискванията по член 6, параграф 3 от тази директива, но преди включването на територията в списъка на териториите от значение за Общността, компетентните органи следва да извършат последваща оценка на въздействието на плана или проекта върху територията, ако това е единствената подходяща мярка, за да се избегне опасността изпълнението му да доведе до влошаване на състоянието или обезпокояване, което може да има значително въздействие с оглед на целите на посочената директива. Запитващата юрисдикция следва да провери дали са изпълнени тези условия.

2) Член 6, параграф 2 от Директива 92/43 трябва да се тълкува в смисъл, че ако при обстоятелства като тези по главното производство се окаже необходима последваща оценка на въздействието върху съответната територия на план или проект, чието изпълнение е започнало след включването на територията в списъка на териториите от значение за Общността, то оценката трябва да бъде извършена в съответствие с изискванията по член 6, параграф 3 от Директивата. Тя трябва да отчита всички данни, налични към датата на включването в списъка, както и всички последици, които са настъпили или е възможно да настъпят вследствие на частичното или пълно изпълнение на плана или проекта на посочената територия след тази дата.

3) Директива 92/43 трябва да се тълкува в смисъл, че когато се прави нова оценка на въздействието върху съответната територия с цел отстраняване на установени нередности, допуснати при извършената преди включването на тази територия в списъка на териториите от значение за Общността предварителна оценка или при последващата оценка по член 6, параграф 2 от Директивата за местообитанията, и планът или проектът вече е изпълнен, изискванията за осъществявания с такава оценка контрол не могат да бъдат изменени поради обстоятелството, че решението за одобрение на плана или проекта подлежи на незабавно изпълнение и молбата за постановяване на обезпечителни мерки е отхвърлена без възможност за обжалване. Освен това при посочената оценка трябва да бъдат взети предвид евентуално настъпилите вследствие на изпълнението на съответния план или проект рискове от влошаване на състоянието или обезпокояване, което може да има значително въздействие по смисъла на член 6, параграф 2.

Член 6, параграф 4 от Директива 92/43 трябва да се тълкува в смисъл, че изискванията за контрола, осъществяван при оценка на алтернативните решения, не могат да бъдат изменени поради обстоятелството, че планът или проектът вече е бил изпълнен.

дело С 521/12

27 Извършената съгласно член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията оценка не може следователно да съдържа пропуски и трябва да включва пълни, точни и окончателни констатации и изводи, които могат да разсеят всяко разумно съмнение от научна гледна точка относно последиците от предвидените строителни работи за засегнатата защитена територия (вж. в този смисъл решение Sweetman и др., EU:C:2013:220, точка 44 и цитираната съдебна практика).

28 В резултат на това спазването на принципа за предпазливост при прилагането на член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията изисква от компетентния национален орган да извърши оценка на въздействието на проекта върху територията от „Натура 2000“ с оглед на целите на опазването на тази територия и като държи сметка за включените в този проект мерки за защита, насочени към избягване или намаляване на евентуалните преки вредоносни последици за нея, така че да се увери, че той няма да засегне интегритета на тази територия.

**ПРИ ПРИЛАГАНЕТО НА ТАЗИ РАЗПОРЕДБА
ФАКТЪТ, ЧЕ ПРЕДВИДЕНИТЕ МЕРКИ ЩЕ БЪДАТ
ОСЪЩЕСТВЕНИ В ЗАСЕГНАТАТА ТЕРИТОРИЯ ПО
„НАТУРА 2000“, Е БЕЗ ЗНАЧЕНИЕ ЗА ТЯХНОТО
ЕВЕНТУАЛНО КВАЛИФИЦИРАНЕ КАТО
„КОМПЕНСАТОРНИ“ МЕРКИ ПО СМИСЪЛА НА
ПОСОЧЕНАТА РАЗПОРЕДБА.**

29 За сметка на това предвидените в даден проект мерки за защита, които целят да компенсират отрицателните му последици върху територията по „Натура 2000“, не могат да бъдат взети предвид при оценката на въздействието на посочения проект, предвидена в споменатия член 6, параграф 3.

38 Следва да се подчертае в това отношение, че при прилагането на тази разпоредба фактът, че предвидените мерки ще бъдат осъществени в засегнатата територия по „Натура 2000“, е без значение за тяхното евентуално квалифициране като „компенсаторни“ мерки по смисъла на посочената разпоредба. Действително по посочените от генералния адвокат в точка 46 от заключението му съображения член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията се отнася до всяка компенсаторна мярка, която е годна да защити цялостната кохерентност на „Натура 2000“, независимо дали тя се осъществява в засегнатата територия, или в друга част от тази мрежа.

Член 6, параграф 3 от Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна трябва да се тълкува в смисъл, че план или проект, който не е непосредствено свързан с управлението на територия от значение за Общността или не е необходим за него, но има отрицателно въздействие върху съществуващ в нея тип естествено местообитание и който предвижда мерки за развитието на район с идентична или по-голяма площ на този тип местообитание в същата територия, засяга интегритета на тази територия. Такива мерки могат, когато е необходимо, да се квалифицират като „компенсаторни мерки“ по смисъла на параграф 4 от този член само ако са изпълнени предвидените в него условия.

дело С-182/10

66 Член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията предвижда процедура за оценяване, която да гарантира, чрез предварителен контрол, че планове или проекти, които не са непосредствено свързани с управлението на територията или не са необходими за него, но които могат да окажат значително влияние върху последната, се одобряват само след като се установи, че нямат да окажат отрицателно влияние върху тази територия (вж. Решение от 7 септември 2004 г. по дело Waddenvereniging и Vogelbeschermingsvereniging, С-127/02, Recueil, стр. I-7405, точка 34).

67 Определен план или проект може да се одобри само при условие, че компетентните органи са се уверили, че той няма да засегне отрицателно съответната територия. Това е така, когато от научна гледна точка не съществува никакво основателно съмнение относно липсата на такива последици (вж. Решение от 26 октомври 2006 г. по дело Комисия/Португалия, С-239/04, Recueil, стр. I-10183, точка 20). Освен това отсъствието на основателно съмнение от научна гледна точка относно липсата на отрицателно засягане на съответната територия трябва да е налице към момента на приемане на решението, с което се разрешава изпълнението на проекта (вж. Решение по дело Комисия/Португалия, посочено по-горе, точка 24).

68 Освен това по отношение на териториите, за които може да се приеме, че са от значение за Общността, и по-специално приоритетните естествени местообитания, Директивата за местообитанията изисква от държавите членки да вземат подходящи мерки с оглед на целта ѝ за опазване, които да съхранят екологичния интерес, който тези територии представляват на национално равнище (вж. Решение от 13 януари 2005 г. по дело Dragaggi и др., С-117/03, Recueil, стр. I-167, точка 30 и Решение от 10 юни 2010 г. по дело Комисия/Италия, С-491/08, точка 30).

69 Тези задължения са наложени на държавите членки по силата на Директивата за местообитанията, независимо от естеството на националния орган, компетентен да разреши съответния план или проект. Член 6, параграф 3 от тази директива, който се отнася до „компетентните национални органи“, не предвижда особени правила за планове или проекти, които да се одобряват от законодателен орган. Следователно тази характеристика не се отразява върху значението или върху обхвата на задълженията, наложени на държавите членки по силата на член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията.

ЧЛЕН 6, ПАРАГРАФ 3 ОТ ДИРЕКТИВАТА ЗА МЕСТООБИТАНИЯТА ТРЯБВА ДА СЕ ТЪЛКУВА В СМИСЪЛ, ЧЕ НЕ ДОПУСКА НАЦИОНАЛЕН ОРГАН, ДОРИ ЗАКОНОДАТЕЛЕН, ДА РАЗРЕШИ ПЛАН ИЛИ ПРОЕКТ, БЕЗ ДА Е УСТАНОВИЛ, ЧЕ СЪЩИЯТ НЯМА ДА ИМА ОТРИЦАТЕЛНО ВЛИЯНИЕ ВЪРХУ СЪОТВЕТНАТА ТЕРИТОРИЯ

съответната територия.

75 Интересът, който може да обоснове, по смисъла на член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията, осъществяването на определен проект или план трябва да бъде

70 Поради това на петия въпрос следва да се отговори, че член 6, параграф 3 от Директивата за местообитанията трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национален орган, дори законодателен, да разреши план или проект, без да е установил, че същият няма да има отрицателно влияние върху

едновременно „обществен“ и „значим“, което предполага да е до такава степен значителен, че да е съпоставим с преследваната с тази директива цел за опазване на естествените местообитания, на дивата флора и фауна.

76 Работите по изграждане или разширяване на дадено предприятие по принцип отговарят на тези условия само при изключителни обстоятелства.

77 Не може да се изключи, че това е така когато макар и с частен характер определен проект действително е от значим обществен интерес както поради естеството си, така и поради икономическия и социален контекст, в който се вписва, и ако се докаже, че липсват алтернативни разрешения.

78 С оглед на тези критерии по принцип изграждането на инфраструктура, предназначена за настаняване на административен център, само по себе си не може да се счита за императивно съображение от значим обществен интерес по смисъла на член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията.

РАБОТИТЕ ПО ИЗГРАЖДАНЕ ИЛИ РАЗШИРЯВАНЕ НА ДАДЕНО ПРЕДПРИЯТИЕ ПО ПРИНЦИП ОТГОВАРЯТ НА ТЕЗИ УСЛОВИЯ САМО ПРИ ИЗКЛЮЧИТЕЛНИ ОБСТОЯТЕЛСТВА. НЕ МОЖЕ ДА СЕ ИЗКЛЮЧИ, ЧЕ ТОВА Е ТАКА КОГАТО МАКАР И С ЧАСТЕН ХАРАКТЕР ОПРЕДЕЛЕН ПРОЕКТ ДЕЙСТВИТЕЛНО Е ОТ ЗНАЧИМ ОБЩЕСТВЕН ИНТЕРЕС КАКТО ПОРАДИ ЕСТЕСТВОТО СИ, ТАКА И ПОРАДИ ИКОНОМИЧЕСКИЯ И СОЦИАЛЕН КОНТЕКСТ, В КОЙТО СЕ ВПИСВА, И АКО СЕ ДОКАЖЕ, ЧЕ ЛИПСВАТ АЛТЕРНАТИВНИ РАЗРЕШЕНИЯ.

79 Поради това на шестия въпрос следва да се отговори, че член 6, параграф 4 от Директивата за местообитанията трябва да се тълкува в смисъл, че изграждането на инфраструктура, предназначена за настаняване на административен център, по принцип не може да се счита за императивно съображение от значим обществен интерес, включително и такова от социален или икономически характер, по смисъла на тази разпоредба, което да може да обоснове осъществяването на

план или проект, който има отрицателно влияние върху съответната територия.

5) Член 6, параграф 3 от Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национален орган, дори законодателен, да разреши план или проект, без да е установил, че същият няма да има отрицателно влияние върху съответната територия.

6) Член 6, параграф 4 от Директива 92/43 трябва да се тълкува в смисъл, че изграждането на инфраструктура, предназначена за настаняване на административен център, по принцип не може да се счита за императивно съображение от значим обществен интерес, включително и такова от социален или икономически характер, по смисъла на тази разпоредба, което да може да обоснове осъществяването на план или проект, който има отрицателно влияние върху съответната територия.

ОПАЗВАНЕ НА ВИДОВЕ

дело С-477/19

19 Член 12, параграф 1, буква г) от Директивата за местообитанията изисква от държавите членки да предприемат необходимите мерки за въвеждане на строга система за опазване на животинските видове, посочени в буква а) от приложение IV към същата директива, в техните естествени области на разпространение, като забранява всяко повреждане или унищожаване на местата за размножаване или почивка.

20 Спазването на тази разпоредба изисква от държавите членки не само да приемат цялостна законодателна уредба, но и да приложат конкретни и специфични мерки за защита. Системата за строга защита също така предполага вземане на последователни и съгласувани мерки с превантивен характер. Такава система за строга защита съответно трябва да позволява да се избегне на практика повреждането или унищожаването на местата за размножаване или почивка на животинските видове, посочени в буква а) от приложение IV към Директивата за местообитанията (вж. в този смисъл решения от 9 юни 2011 г. Комисия/Франция, С-383/09,

EU:C:2011:369, т. 19—21 и от 10 октомври 2019 г.,
Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, С-674/17, EU:C:2019:851, т. 27).

ЗА РАЗЛИКА ОТ ДЕЙСТВИЯТА, ПОСОЧЕНИ В ЧЛЕН 12, ПАРАГРАФ 1, БУКВИ А)—В) ОТ ДИРЕКТИВАТА ЗА МЕСТООБИТАНИЯТА, СЪДЪРЖАЩАТА СЕ В ЧЛЕН 12, ПАРАГРАФ 1, БУКВА Г) ЗАБРАНА НЕ СЕ ОТНАСЯ ПРЯКО ДО ЖИВОТИНСКИТЕ ВИДОВЕ, А ЦЕЛИ ДА ЗАЩИТИ ВАЖНИ ЧАСТИ ОТ ТЯХНОТО МЕСТООБИТАНИЕ.

27 Следва обаче да се напомни, че според Съда в член 12, параграф 1, буква г) от Директивата за местообитанията се имат предвид не само умишлено извършени действия, но и такива, които са извършени

по непредпазливост (вж. в този смисъл решение от 20 октомври 2005 г., Комисия/Обединено кралство, С-6/04, EU:C:2005:626, т. 77—79). Обстоятелството, че законодателят на Съюза не е ограничил посочената в член 12, параграф 1, буква г) от тази директива забрана само до умишлено извършени действия — обратно на това, което е предвидил относно посочените в член 12, букви а)—в) от разглежданата директива действия — изразява волята му да предостави на местата за размножаване или почивка засилена защита срещу всички действия, причиняващи тяхното повреждане или унищожаване (решение от 10 януари 2006 г., Комисия/Германия, С-98/03, EU:C:2006:3, т. 55).

28 Освен това, за разлика от действията, посочени в член 12, параграф 1, букви а)—в) от Директивата за местообитанията, съдържащата се в член 12, параграф 1, буква г) забрана не се отнася пряко до животинските видове, а цели да защити важни части от тяхното местообитание.

29 От това следва, че предоставената с член 12, параграф 1, буква г) от тази директива строга защита цели да гарантира, че важни части от местообитанията на защитените животински видове ще бъдат запазени по такъв начин, че разглежданите видове ще могат да се възползват от условията, конкретно необходими за да си почиват там.

31 Поради това следва да се приеме, че съгласно контекста, от който е част член 12, параграф 1, буква г) от Директивата за местообитанията, местата за почивка, които вече не се използват от определен защитен животински вид, не трябва да бъдат повреждани или унищожавани, тъй като съответният животински вид може да се завърне на тези места.

32 На трето място, що се отнася до целта на Директивата за местообитанията, следва да се напомни, както беше посочено в точки 18—20 от настоящото решение, че тази директива цели да осигури строга защита на животинските видове, по-специално посредством предвидените в член 12, параграф 1 от нея забрани (вж. в този смисъл решения от 10 май 2007 г., Комисия/Австрия, С-508/04, ЕУ:С:2007:274, т. 109—112 и от 15 март 2012 г., Комисия/Полша, С-46/11, непубликувано, ЕУ:С:2012:146, т. 29).

33 Следователно режимът на защита, предвиден в член 12 от Директивата за местообитанията, трябва да може ефективно да възпрепятства засягането на защитените животински видове, и по-специално на техните местообитания.

34 Несъвместимо с тази цел е местата за почивка на определен защитен животински вид да бъдат лишени от защита, когато вече не се използват, но съществува достатъчно голяма вероятност посоченият вид да се завърне на тези места, което запитващата юрисдикция следва да провери.

35 Следователно обстоятелството, че конкретно място за почивка вече не се използва от определен защитен животински вид не означава, че спрямо това място не прилага защитата, предоставена от член 12, параграф 1, буква г) от Директивата за местообитанията.

Член 12, параграф 1, буква г) от Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна трябва да се тълкува в смисъл, че съдържащото се в тази разпоредба понятие „места за почивка“ включва и местата за почивка, които вече не се използват от някой от защитените животински видове, фигуриращи в буква а) от приложение IV към посочената директива, какъвто е *Cricetus cricetus* (обикновеният хомяк), ако съществува достатъчно голяма вероятност посоченият вид да се завърне на тези места за почивка, което запитващата юрисдикция следва да провери.

дело С-88/19

23 Спазването на тази разпоредба изисква от държавите членки не само да приемат цялостна законодателна уредба, но и да приложат конкретни и специфични мерки за защита. Посочената строга система за опазване също така предполага вземане на последователни и съгласувани мерки с превантивен характер. Такава строга система за опазване съответно трябва да позволява да се избегне на практика умишленото залавяне или убиване в природата на екземпляри от защитените животински видове (вж. в този смисъл решения от 17 април 2018 г., Комисия/Полша (Беловежка гора), С-441/17, ЕУ:С:2018:255, т. 231 и цитираната съдебна практика и от 10 октомври 2019 г., Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, С-674/17, ЕУ:С:2019:851, т. 27).

24 Макар член 16, параграф 1 от Директивата за местообитанията да разрешава на държавите членки да предоставят дерогации от разпоредбите на членове 12—14 и на член 15, букви а) и б) от нея, дерогацията, приета на това основание, тъй като позволява на държавите

ПОНЯТИЕТО „МЕСТООБИТАНИЕ НА ВИД“ В ЧЛЕН 1, БУКВА Е) ОТ ДИРЕКТИВАТА ЗА МЕСТООБИТАНИЯТА, ДЕФИНИРАНО КАТО „СРЕДА[ТА], ОПРЕДЕЛЕНА ОТ СПЕЦИФИЧНИ АБИОТИЧНИ И БИОТИЧНИ ФАКТОРИ, В КОИТО ТОЗИ ВИД СЕ НАМИРА В НЯКОЙ ОТ СТАДИИТЕ НА СВОЯ БИОЛОГИЧЕН ЦИКЪЛ“, НЕ СЪОТВЕТСТВА НА ТЕРИТОРИЯ, ОГРАНИЧЕНА ПО ФИКСИРАН И НЕИЗМЕНЕН НАЧИН

членки да избегнат задълженията, произтичащи от строгата система за опазване на видовете в природата, зависи от условието да няма друго задоволително решение и дерогацията да няма вредно въздействие върху поддържането в благоприятно състояние на запазване на популациите от засегнатия вид в областта на естественото им разпространение. Тези условия се отнасят до всички хипотези по

член 16, параграф 1 от споменатата директива (решение от 10 октомври 2019 г., Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, С-674/17, ЕУ:С:2019:851, т. 28 и 29).

25 Трябва също да се подчертае, че член 16, параграф 1 от Директивата за местообитанията, който прецизно и изчерпателно определя условията, при които държавите членки могат да предоставят дерогация от разпоредбите на членове 12—14 и на член 15, букви а) и б) от нея, представлява изключение от предвидената с тази директива система за опазване, което трябва да се тълкува ограничително и което възлага тежестта да се докаже изпълнението на изискванията във връзка с всяка дерогация на органа, който взема решението (решение от 10 октомври 2019 г., Luonnonsuojeluyhdistys Tapiola, С-674/17, ЕУ:С:2019:851, т. 30).

36 Следва да се констатира, че понятието „местообитание на вид“ в член 1, буква е) от Директивата за местообитанията, дефинирано като „среда[та], определена от специфични абиотични и биотични фактори, в които този вид се намира в някой от стадията на своя биологичен цикъл“, не съответства на територия, ограничена по фиксиран и неизменен начин.

38 Следователно, що се отнася до защитените животински видове, които подобно на вълка изискват големи местообитания, понятието „естествени области на разпространение“ е по-широко от географското пространство, което притежава физическите и биологичните елементи от решаващо значение за техния живот и размножаване. Както отбелязва генералният адвокат в точка 37 от заключението си, тези области съответстват на географското пространство, в което

съответният животински вид пребивава, съответно е разпространен, в рамките на естественото си поведение.

39 От това следва, че предвидената в член 12, параграф 1 от Директивата за местообитанията защита не съдържа граници или предели и следователно не позволява да се приеме, че див екземпляр от защитен животински вид, който се намира в близост до или в рамките на зони, населени с хора, преминаващ през такива зони или хранещ се с ресурси, произведени от човека, би бил животно, което е напуснало своите „естествени области на разпространение“, или че последните биха били несъвместими с човешките съоръжения или с антропогенните устройства.

40 Същият извод следва и от прочита на ръководния документ относно строгата защита на животинските видове от интерес за Общността съгласно Директива 92/43/ЕИО за местообитанията (окончателна редакция, февруари 2007 г.), който описва „естествени[те] области на разпространение“ като динамично понятие, което не съвпада точно с „действително заетите територии или с територията, в които постоянно пребивават местообитание, вид или подвид“.

41 Както отбелязва генералният адвокат в точки 38 и 40 от заключението си, това тълкуване се потвърждава и от определението в член 1, параграф 1, буква f) от Конвенцията за опазване на мигриращите видове диви животни, подписана в Бон на 23 юни 1979 г. и сключена от името на Общността с Решение 82/461/ЕИО на Съвета от 24 юни 1982 г. (ОВ L 210, 1982 г., стр. 10; Специално издание на български език, 2007 г., глава 11, том 3, стр. 217). Според това определение „ареалът“ включва всички земни или водни площи, които даден мигриращ вид обитава, в които престоява временно или които прекосява или прелита по време на нормалния си миграционен път. Така определението на понятието „ареал“ на даден вид взема предвид териториите от всякакво естество, които този вид прекосява.

42 Не би било последователно обаче понятията „естествени области на разпространение“ и „ареал“, които се съдържат в тези два правни акта, да се определят по различен начин и така да се направи разграничение между съответните им приложни полета.

43 Ето защо следва да се приеме, че от контекста, в който се вписва член 12 от Директивата за местообитанията, става ясно, че териториалното приложно поле на този член може, що се отнася до защитен вид, какъвто е вълкът, да обхваща територии, намиращи се извън защитените територии, и по-специално да включва зони, населени с хора.

ЗАБРАНИТЕ, УСТАНОВЕНИ В ЧЛЕН 12, ПАРАГРАФ 1, БУКВИ Б) И Г) ОТ ДИРЕКТИВАТА ЗА МЕСТООБИТАНИЯТА, СЕ ПРИЛАГАТ ЗА ВСИЧКИ ЕКЗЕМПЛЯРИ НА ЗАЩИТЕНИТЕ ЖИВОТИНСКИ ВИДОВЕ, НЕЗАВИСИМО ОТ МЯСТОТО, КЪДЕТО СЕ НАМИРАТ. НАЛАГА СЕ ОБАЧЕ КОНСТАТАЦИЯТА, ЧЕ ЗАЛАВЯНЕТО И А FORTIORI УБИВАНЕТО НА ЕКЗЕМПЛЯР ОТ ТЕЗИ ВИДОВЕ ТРЯБВА ДА СЕ СМЯТА НАЙ-МАЛКОТО ЗА ОБЕЗПОКОЯВАНЕ

44 Употребата на израза „от природата“ в член 12, параграф 1, букви а) и в) от Директивата за местообитанията не позволява да се обори тази констатация. Употребата му трябва да се разбира в смисъл, че строгото опазване на защитените животински видове посредством забраните, предвидени в член 12, параграф 1 от тази директива, се прилага не само в определени места, а обхваща всички екземпляри от защитените

животински видове, които живеят в природата или в диво състояние и които поради това изпълняват функция в естествените екосистеми, без непременно да се прилага за екземплярите, които са предмет на законна форма на залавяне.

45 Този израз не се съдържа нито в член 12, параграф 1, буква б), където се посочва, че екземплярите от защитените животински видове не могат да бъдат обезпокоявани „през периодите на размножаване, отглеждане на малките, презимуване и миграция“, нито в буква г). Следователно е безспорно, че забраните, установени в член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директивата за местообитанията, се прилагат за всички екземпляри на защитените животински видове, независимо от мястото, където се намират. Налага се обаче констатацията, че залавянето и a fortiori убиването на екземпляр от тези видове трябва да се смята най-малкото за обезпокояване.

51 От изложеното по-горе следва, че тълкуване на понятието „естествени области на разпространение“ и на израза „от природата“, който се съдържа в член 12, параграф 1, буква а)

ЗАДЪЛЖЕНИЕТО ЗА СТРОГО ОПАЗВАНЕ НА ЗАЩИТЕНИТЕ ЖИВОТИНСКИ ВИДОВЕ В СЪОТВЕТСТВИЕ С ЧЛЕН 12 И СЛЕДВАЩИТЕ ОТ ДИРЕКТИВАТА ЗА МЕСТООБИТАНИЯТА СЕ ПРИЛАГА СПРЯМО ВСЯКАКВИ „ЕСТЕСТВЕНИ ОБЛАСТИ НА РАЗПРОСТРАНЕНИЕ“ НА ТЕЗИ ВИДОВЕ, НЕЗАВИСИМО ДАЛИ ТЕ СЕ НАМИРАТ В ТЯХНОТО ОБИЧАЙНО МЕСТООБИТАНИЕ, В ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ ИЛИ, НАПРОТИВ, В БЛИЗОСТ ДО ЧОВЕШКИ СЪОРЪЖЕНИЯ.

от Директивата за местообитанията, в смисъл че зоните, населени с хора, са изключени от приложното поле на разпоредбите относно опазването на защитените животински видове, би било несъвместимо не само с текста и контекста на тази разпоредба, но и с преследваната от нея цел.

52 Ето защо следва да се приеме, че задължението за строго опазване на защитените животински видове в съответствие с член 12 и

следващите от Директивата за местообитанията се прилага спрямо всякакви „естествени области на разпространение“ на тези видове, независимо дали те се намират в тяхното обичайно местообитание, в защитени територии или, напротив, в близост до човешки съоръжения.

Член 12, параграф 1, буква а) от Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна, изменена с Директива 2013/17/ЕС от 13 май 2013 г., трябва да се тълкува в смисъл, че за залавянето и транспортирането на екземпляр от животински вид, защитен съгласно приложение IV към тази директива, какъвто е вълкът, в периферията на зона, населена с хора, или в такава зона, може да се приложи забраната, предвидена в тази разпоредба.

Член 16, параграф 1 от посочената директива трябва да се тълкува в смисъл, че при посочените по-горе обстоятелства всяка форма на умишлено залавяне на екземпляри от този животински вид е забранена при липсата на дерогация, предоставена от компетентния национален орган на основание на тази разпоредба.

дело С-504/14

139 Следва да се припомни, че член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43 задължава държавите членки да вземат необходимите мерки за въвеждане на строга система за опазване на животинските видове, посочени в буква а) от приложение IV към същата директива, в техните естествени области на разпространение, като се забраняват умишленото обезпокояване на екземпляри от тези видове, особено през периодите на размножаване, отглеждане на малките, презимуване и миграция, както и всяко повреждане или унищожаване на места за размножаване или почивка.

140 Съдът вече е постановил, че транспонирането на тази разпоредба изисква от държавите членки не само приемането на пълна законодателна уредба, но и прилагането на конкретни и специфични мерки за опазване в това отношение, и че строгата система за опазване предполага предприемането на последователни и съгласувани мерки с превантивен характер (решение от 15 март 2012 г., Комисия/Кипър, С-340/10, ЕУ:С:2012:143, т. 60 и 61, както и цитираната съдебна практика).

ТРАНСПОНИРАНЕТО НА ЧЛЕН 12, ПАРАГРАФ 1, БУКВИ Б) И Г) ОТ ДИРЕКТИВА 92/43 ИЗИСКВА ОТ ДЪРЖАВИТЕ ЧЛЕНКИ НЕ САМО ПРИЕМАНЕТО НА ПЪЛНА ЗАКОНОДАТЕЛНА УРЕДБА, НО И ПРИЛАГАНЕТО НА КОНКРЕТНИ И СПЕЦИФИЧНИ МЕРКИ ЗА ОПАЗВАНЕ В ТОВА ОТНОШЕНИЕ, И ЧЕ СТРОГАТА СИСТЕМА ЗА ОПАЗВАНЕ ПРЕДПОЛАГА ПРЕДПРИЕМАНЕТО НА ПОСЛЕДОВАТЕЛНИ И СЪГЛАСУВАНИ МЕРКИ С ПРЕВАНТИВЕН ХАРАКТЕР

141 Определена съвкупност от правни актове не съставлява пълна законова и подзаконова уредба, ако тези актове не позволяват да се предотвратят нарушенията на забраната за влошаване на състоянието по член 6, параграф 2 от Директива 92/43 или ако трябва редовно да бъдат допълвани, за да може да се гарантира изискваната по член 12 от Директивата защита.

142 Фактът, че в точка 114 от настоящото решение са констатирани редица нарушения на забраната за влошаване на състоянието по член 6, параграф 2 от Директива 92/43, позволява да се презюмира, че що се отнася до опазването на зоната Кипарисия, не е налице пълна и последователна законодателна уредба с превантивен характер.

143 Тази презумпция се потвърждава от обстоятелството, че Република Гърция е приела различни министерски наредби, например на 23 май 2013 г., 23 юли 2013 г., 14 февруари 2014 г. и 8 май 2014 г., в частност за подходящото използване на плажовете, за замразяването на някои селскостопански дейности, за ограничаването на светлината от частните заведения на плажа, за спирането на издаването на разрешения за строеж, за забраняването на някои строителни дейности и за забраняването на отварянето и асфалтирането на пътища в зоната Кипарисия.

147 Също така Република Гърция няма основание да поддържа, че щом популацията на морската костенурка *Caretta caretta* стабилно нараства, не може да се твърди, че тя не е изпълнила задълженията си по член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43.

148 Всъщност, както поддържа Комисията, обстоятелства като стабилността на популацията на съответния вид сами по себе си не са годни да оборят констатацията за непълнота на съответната национална законодателна уредба (вж. по аналогия решение от 16 март 2006 г., Комисия/Гърция, С-518/04, ЕУ:С:2006:183, т. 21).

149 При тези условия следва да се констатира, че като не е приела пълна, последователна и строга законова и подзаконова уредба за опазването на морската костенурка *Caretta caretta* в зоната Кипарисия, Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

3) Като:

- не е приела пълна, последователна и строга законова и подзаконова уредба за опазването на морската костенурка *Caretta caretta* в зоната Кипарисия,
- не е взела в определения срок всички необходими конкретни мерки за предотвратяване на умишленото обезпокояване на морската костенурка *Caretta caretta* през периода на размножаване на този вид, и
- не е взела необходимите мерки, за да осигури спазването на забраната за повреждане или унищожаване на местата за размножаване на този вид,

Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43.

дело С-340/10

59 Следва да се припомни, че член 12, параграф 1 от Директивата за местообитанията налага на държавите членки да вземат необходимите мерки за въвеждане на строга система за опазване на животинските видове, посочени в приложение IV, буква а) от същата директива, в техните естествени области на разпространение, като се забраняват всички форми на умишлено залавяне или убиване на взети от природата екземпляри от тези видове, умишленото обезпокояване на посочените видове, особено през периодите на размножаване, отглеждане на малките, презимуване и миграция, умишленото унищожаване или вземане на яйца от природата, както и всяко повреждане или унищожаване на места за размножаване или почивка.

60 Транспонирането на тази разпоредба изисква от държавите членки не само приемането на пълна законодателна уредба, но и прилагането на конкретни и специфични мерки за опазване в това отношение (Решение по дело Комисия/Ирландия, посочено по-горе, точка 29).

61 Също така строгата система за опазване предполага предприемането на последователни и съгласувани мерки с превантивен характер (Решение от 16 март 2006 г. по дело Комисия/Гърция, С-518/04, точка 16 и Решение по дело Комисия/Ирландия, посочено по-горе, точка 30).

62 Такава строга система за опазване следователно трябва да позволява действителното избягване на всички форми на умишлено залавяне или убиване на взети от природата екземпляри от животинските видове, посочени в приложение IV, буква а) от Директивата за местообитанията, на умишленото обезпокояване на тези видове, особено през периодите на размножаване, отглеждане на малките, презимуване и миграция, на умишленото унищожаване или вземане на яйца от природата, както и на всяко повреждане или унищожаване на места за размножаване или почивка на посочените видове (в този смисъл вж. Решение от 9 юни 2011 г. по дело Комисия/Франция, С-383/09, Сборник, стр. I-4869).

63 В настоящия случай държавата членка ответник признава, че като е допуснала организирането на състезания по мотокрос, е нарушила член 12, параграф 1 от Директивата за местообитанията.

64 Колкото до прекомерното изпомпване на вода, предвид точка 50 от настоящото решение и предвид факта, че наличието на кипърската жълтоуха водна змия на територията на езерото Paralimni е било общоизвестно, се налага изводът, че изпомпването при всички положения представлява умишлено обезпокояване по смисъла на член 12, параграф 1 от Директивата за местообитанията.

65 Що се отнася до довода, изведен от вредоносните последици за кипърската жълтоуха водна змия, свързани със застрояването на територията на езерото Paralimni, от доказателствата по преписката следва, че застрояването и постройките, съществуващи на територията на езерото Paralimni или в близост до нея, по-специално в нейната северна част или в близост до нея, с които се свързват изкопните работи, могат да доведат до обезпокояване, засягащо този защитен вид в цялата екосистема на тази територия.

66 Ето защо при тези обстоятелства следва, че Република Кипър не е установила строга система за опазване, която позволява действително да се избегнат всички събития, посочени в точка 62 от настоящото решение.

дело С-383/09

18 Следва да се напомни, че член 12, параграф 1, буква г) от Директивата за местообитанията изисква от държавите членки да предприемат необходимите мерки за въвеждане на строга система за опазване на животинските видове, посочени в буква а) от приложение IV към същата директива, в техните естествени области на разпространение, като забранява всяко повреждане или унищожаване на места за размножаване или почивка.

19 Транспонирането на тази разпоредба изисква от държавите членки не само приемането на пълна законодателна уредба, но и прилагането на конкретни и специфични мерки за опазване (Решение от 11 януари 2007 г. по дело Комисия/Ирландия, С-183/05, Сборник, стр. I-137, точка 29).

20 Във връзка с това строгата система за опазване предполага предприемането на последователни и съгласувани мерки с превантивен характер (Решение от 16 март 2006 г. по дело Комисия/Гърция, С-518/04, точка 16 и Решение по дело Комисия/Ирландия, посочено по-горе, точка 30).

21 Следователно една такава строга система за опазване позволява да се избегне на практика повреждането или унищожаването на местата за размножаване или почивка на животинските видове, посочени в буква а) от приложение IV към Директивата за местообитанията (вж. в този смисъл Решение от 30 януари 2002 г. по дело Комисия/Гърция, С-103/00, Recueil, стр. I-1147, точка 39).

24 Във връзка с това, както е видно от доказателствата по делото, в периода между 2001 г. и 2007 г., броят на намиращите се в „централните области“ на съответните популации документираните леговища на обикновения хомяк, които служат за база за сравнение при наблюденията на популацията на този вид, намалява от повече от 1160 до по-малко от 180. Освен това според резултатите от преброяването, извършено от Office National de la Chasse et de la Faune Sauvage (Националната служба по лова и дивите животни) през 2009 г., чието съдържание не се оспорва от Френската република, нито една от популациите на обикновения хомяк в Елзас не достига прага за минимална жизнеспособна популация за този вид, който според изчисленията възлиза на 1 500 екземпляра, разпространени на благоприятен цялостен поземлен участък 26 Френската република признава, че увеличаването на засадените с царевица площи било за сметка на разнообразието на наличните култури и се оказвало фатално за обикновения хомяк, който бил зависим от наличието на изкуствени пасища, и по-специално на засадени с люцерна площи, като това обстоятелство се явявало един от съществените фактори, допринасящи за намаляването на популацията на този вид. Не се спори по отношение на факта, че дори и през последните години тенденцията за увеличаване на засадените с царевица площи в Елзас не е преустановена, а това е единствената област във Франция, където се среща този вид.

27 В мерките, предназначени да помогнат за преодоляване на тази ситуация, се включва по-специално и създаването на трите ЗПД, в които се изключват всякакви промени в начина на ползване на земята, освен ако последните не са свързани със селското стопанство, и на които зони се предвижда да бъдат засадени 22 % благоприятни за обикновения хомяк култури, а именно 2 % люцерна и 20 % стеблени житни култури; с постигането на тази цел следва в определен срок да се осигури наличието на минимална жизнеспособна популация от около 1200—1500 екземпляра за всяка зона с обща площ от 600 ha.

дело С-183/05

19 Относно шестата част, която е уместно да бъде разгледана преди четвъртата, Комисията поддържа, че с изключение на подковоносия прилеп и на краставата жаба, ирландските власти не разполагат с необходимата информация за множество видове, посочени в буква а) от приложение IV към Директива 92/43, за местата им за почивка и размножаване, както и за застрашеността на тези видове, което пречело ефикасното прилагане на строгата система за опазване.

20 На първо място, Ирландия признава, че по отношение на прилепите, различни от подковоносия прилеп, пилотният ѝ проект за наблюдение не замества необходимостта от по-задълбочена дейност по наблюдение. Тази държава-членка посочва, че при първа възможност ще предостави необходимите сведения за развитието на популацията на тези видове и се позовава на множество инициативи за събиране на информация за прилепите. Според Комисията подобно твърдение не доказва нито че Ирландия разполага с достатъчно информация за видовете прилепи, нито че ще приложи последователна дългосрочна програма с оглед на получаването на необходимите данни.

21 На второ място, Ирландия поддържа, че започналото през 2004 г. национално проучване, което е трябвало да приключи през есента на 2005 г., се вписва в рамките на предварително съществуваща програма и може да послужи като основа на бъдеща програма за наблюдение на видрата. Според Комисията това твърдение не е достатъчно, за да се установи със сигурност, че по отношение на въпросния вид ще бъде приложена подходяща система и програма за наблюдение.

22 На трето място, Ирландия уточнява, че национален експерт по голия охлюв от Kerry работи по създаването на план за действие, който трябвало да бъде публикуван през пролетта на 2006 г. и съдържал препоръки относно продължителна програма за наблюдение на този вид. Според Комисията предприетите от Ирландия мерки и действия не дават никаква сигурност по отношение на редовното предоставяне на взаимосвързани и пълни данни от наблюдението за наличието на този вид, за местата му за почивка и размножаване и за възможната му застрашеност.

23 На четвърто място, Ирландия се позовава на текущи инициативи като решението за въвеждане на база от национални биологични данни, създаването на National Biological Records Centre или събирането на изследвания за приуловите на представители на разред китообразни при определен брой риболовни дейности, предприети след влизането в сила на Регламент (ЕО) № 812/2004 на Съвета от 26 април 2004 г. за определяне на мерки относно приуловите на представители на разред китообразни в риболовните полета и за изменение на Регламент (ЕО) № 88/98 (ОВ L 150, стр. 12).

24 В това отношение трябва да се подчертае, че за да оспори шестата част от второто твърдение за нарушение, Ирландия се позовава на различни инициативи, които не са осъществени към момента на изтичане на определения с мотивираното становище срок. В съответствие с посочената в точка 17 съдебна практика тези инициативи не могат да бъдат взети предвид от Съда, когато преценява дали е налице твърдяното от Комисията нарушение на задължения.

28 В това отношение трябва да се напомни, че член 12, параграф 1 от Директива 92/43 задължава държавите-членки да предприемат необходимите мерки за въвеждане на строга

система за опазване на животинските видове, посочени в буква а) от приложение IV към същата директива, в техните естествени райони на разпространение.

29 Както подчертава генералният адвокат в точка 24 от своето заключение, транспонирането на посочения член 12, параграф 1 изисква от държавите-членки не само приемането на пълна законодателна уредба, но и прилагането на конкретни и специфични мерки за опазване (вж. в този смисъл Решение от 30 януари 2002 г. по дело Комисия/Гърция, С-103/00, Recueil, стр. I-1147, точки 34—39).

30 В тази връзка строгата система за опазване предполага предприемането на последователни и съгласувани мерки с превантивен характер (Решение от 16 март 2006 г. по дело Комисия/Гърция, С-518/04, Recueil, стр. I-42, точка 16).

31 Впрочем в дадения случай съществуването на мрежа от пазачи и длъжностни лица, натоварени при пълно работно време с наблюдението и опазването на видовете, не може да

СЪЩЕСТВУВАНЕТО НА МРЕЖА ОТ ПАЗАЧИ И ДЛЪЖНОСТНИ ЛИЦА, НАТОВАРЕНИ ПРИ ПЪЛНО РАБОТНО ВРЕМЕ С НАБЛЮДЕНИЕТО И ОПАЗВАНЕТО НА ВИДОВЕТЕ, НЕ МОЖЕ ДА ДОКАЖЕ САМО ПО СЕБЕ СИ ПРИЛАГАНЕТО НА СТРОГАТА СИСТЕМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ВСИЧКИ ВИДОВЕ, ПОСОЧЕНИ В БУКВА А), ПРИЛОЖЕНИЕ IV КЪМ ДИРЕКТИВА 92/43

докаже само по себе си прилагането на строгата система за опазване на всички видове, посочени в буква а), приложение IV към Директива 92/43, които се срещат в Ирландия.

32 Всъщност, както подчертава генералният адвокат в точки 45—48 от заключението си, посочените видове не са обект на подходящо наблюдение, с изключение на подковоносия прилеп, на

краставата жаба и дори на кожестата костенурка, предвид ограничения брой екземпляри от този вид в ирландски води. Същото се отнася и за видрата, за голия охлюв от Kerry, за някои видове прилепи, различни от подковоносия прилеп, и за представителите на разред китообразни, както следва от точки 20—24 от настоящото решение.

34 С петата част от второто твърдение за нарушение Комисията поддържа, че макар оценките за въздействието върху околната среда, извършени в съответствие с Директива 85/337/ЕИО на Съвета от 27 юни 1985 г. относно оценката на въздействието на някои публични и частни проекти върху околната среда (ОВ L 175, стр. 40), да могат да бъдат полезни чрез сигнализирането на компетентните власти за специфичната застрашеност на местата за почивка и размножаване на видовете, посочени в приложение IV към Директива 92/43, то само ограничен брой проекти са предмет на подобни оценки в Ирландия. Освен това, дори когато такива оценки се извършват, ирландските власти изискват от строителния предприемач да предостави информация за защитените видове едва след като разрешението за осъществяване на съответния проект бъде издадено — процедура, която не би възпрепятствала определени развития, които са вредни за околната среда.

35 Комисията се позовава по-конкретно на три проекта, които имат отрицателни последици съответно върху популациите на прилепи (проект за областта Lough Rynn), върху местата за почивка на подковоносия прилеп (проект за околоръстен път Ennis), както и върху местата за

почивка и размножаване на представителите на разред китообразни (проект за изграждане на газопровод в залива Broadhaven).

РАЗРЕШЕНИЕТО БЕЗ ДЕРОГАЦИЯ НА ДРУГИ ПРОЕКТИ, ВЪПРЕКИ ЧЕ ПРЕДВАРИТЕЛНАТА ОЦЕНКА СЪЩО Е ДОСТИГНАЛА ДО ИЗВОД ЗА ОТРИЦАТЕЛНИ ПОСЛЕДИЦИ НА ВЪПРОСНИЯ ПРОЕКТ ВЪРХУ ОКОЛНАТА СРЕДА МОЖЕ ДА ДОКАЖЕ, ЧЕ ПОСОЧЕНИТЕ В БУКВА А) ОТ ПРИЛОЖЕНИЕ IV КЪМ ДИРЕКТИВА 92/43 ВИДОВЕ, КАКТО И МЕСТАТА ИМ ЗА РАЗМНОЖАВАНЕ И ПОЧИВКА, СА ОБЕЗПОКОЯВАНИ И ЗАСТРАШЕНИ

е достигнала до извод за отрицателни последици на въпросния проект върху околната среда (проект за околновръстен път Ennis и проект за изграждане на газопровод в залива Broadhaven), може да докаже, че посочените в буква а) от приложение IV към Директива 92/43 видове, както и местата им за размножаване и почивка, са обезпокоявани и застрашени — положение, което ирландското законодателство не позволява да бъде избегнато.

37 В резултат от това по отношение на посочените проекти, на които се позовава Комисията в исквата си молба, не може да се смята, че са предприети всички мерки за ефикасното прилагане на строгата система за опазване. Следователно петата част от второто твърдение за нарушение следва да се приеме за основателна.

36 В това отношение, както подчертава генералният адвокат в точки 53—61 от своето заключение, разрешението за осъществяване на проект, дадено преди извършване на оценка на въздействието върху околната среда, която достига до извод за отрицателни последици на този проект върху околната среда (проект за област Lough Rynn), или разрешението без дерогация на други проекти, въпреки че предварителната оценка също